

NARODNE BAJKE I PRIPOVETKE

izbor i e-obrada: Bistrooki

www.balasevic.in.rs

NARODNE BAJKE I PRIPOVETKE

izbor i e-obrađa: Bistrooki

www.balasevic.in.rs

BAŠ-ČELIK

Bijaše jedan car, i imadaše tri sina i tri ćerke. Kad ga već starost obuzme, dođe vrijeme da umre. Na smrti dozove sinove i šćeri svoje, pa sinovima preporuči da svoje sestre dadu za onoga koji prvi dođe i zaprosi ih. „Podajte“ reče „tako ne bili prokleti.“ Potom car umre.

Poslije njegove smrti stane zeman po zemanu, dok na jednu noć stane neko na vratima lupati, zadrma se cijeli dvor, neka huka, vriska, pjevanje, sijevanje, bi rekao sama vatra oko dvora sipa. U dvoru se poplašiše i stanu od straha drktati. Na jedan put neko progovori „otvorite, carevići, vrata“. Na to veli najstariji sin carev: „Ne otvarajte!“ Srednji reče: „Ne otvarajte nipošto.“ Ali najmlađi reče: „Ja ću da otvorim vrata“ pa skoči i vrata otvori.

Kako vrata otvori, nešto uđe u dvor od čega nijesu mogli videti drugo ništa osim vatre da sipa, pa progovara: „Ja sam došao da vam prosim sestru najstariju, i to sad ovaj čas da je vodim, jer ja ne čekam, niti ću više doći da je prosim, pa mi sad odgovor dajte, ili je date ili ne date, hoću da znam.“ Veli najstariji brat: „Ja je ne dam. Kako ću je dati, kad ne znam šta si i od kuda si noćas došao, hoćeš odmah da je vodiš, pa ne znam ni đe bi išao sestri u pohode.“ Srednji veli: „Ja ne dam sestre noćas da se vodi.“

Ali najmlađi veli: „Ja je dam, ako je vi ne date; zar ne znate što je naš otac kazao?“ pa sestru uvati za ruku i dajući je reče: „Neka ti je sretna i čestita!“

Kad im sestra preko praga pređe, svi u dvoru padnu po zemlji od straha, seva, grmi, tutnji, puca, vas se dvor stane ljuljati, no to prođe, i sutra osvane dan. Kako svane, oni odmah stanu gledati, da l' ima kakoga god traga, kud je ona sila išla od dvora carskog, ali se ništa znati ne more; nigdje nikakoga traga ni glasa.

Druge noći u isto vrijeme stane opet onaka sila, huka i piska oko dvora carskog, i neko počne na vratima govoriti: „Otvor', carevići, vrata.“ Oni se prepanu i otvore vrata i neke sile strahovite počnu govoriti: „Dajte đevojku srednju sestru, mi smo došli da je prosimo.“ Veli najstariji brat: „Ja je ne dam.“ Srednji veli: „Ja ne dam sestre naše.“

Ali najmlađi veli: „Ja je dam; zar ne znate više što je otac naš rekao?“ pa uzme sestru za ruku i dajući je reče: „Na, neka vam je sretna i čestita!“

I ona sila s đevojkom otide. Sjutra dan kako svane, otidu braća oko dvora i dalje, pa traže traga da l' se štogod znati može, kud je ona sila otišla, ali ništa na ovom svijetu nije se moglo doznati kao da nije ni dolazila.

Treće noći u ono isto doba opet se zatrese iz temelja dvor od velike sile i tutnjave, i neki glas poviče: „Otvori vrata!“ Carevi sinovi skoče i otvore vrata, uđe neka sila pa poviče: „Dođosmo da prosimo vašu najmlađu sestru.“ Stariji i srednji brat poviču: „Ne damo je ove treće ponoći, zaista moramo bar za ovu najmlađu sestru znati, kud je dajemo i za koga je dajemo, da je moremo pohoditi kao sestru svoju.“ Na to reče brat najmlađi: „Ja je dajem, ako je vi ne date; zar ste zaboravili šta je otac na smrti nama preporučio, to nije davno bilo.“ Pa devojkicu za ruku, govoreći: „Na, vodi je, pa neka ti je sretna i vesela!“ a ona sila onog časa otide s velikom hukom.

Kad sutra dan svane, braća se vrlo zabrinu što se učini s njihovijem sestrama. Pošto prođe dosta vremena, stanu se braća jedan put među sobom razgovarati: „Mili Bože, da čuda velikoga? šta se učini s našijem sestrama kad ne znadosmo ni traga ni glasa, kud odoše i za koga se udadoše. Najposlije jedan drugome reče: „Da idemo sestre naše potražiti.“ I odmah stanu se opremati sva tri brata, uzmu novaca za puta, pa pođu tražiti sestre svoje.

Tako putujući zaiđu u jednu planinu i cijeli dan putovaše. Kad se mrak uvati, oni se dogovore da im treba vodu imati đe budu zakonačili, pa to i učine; dođu jednom jezeru pa tu konak učine i sedu večerati. Kad počnu lijegati da spavaju, onda reče najstariji brat: „Vi spavajte, a ja ću stražu čuvati.“

Tako oni dva mlađi brata zaspe a najstariji ostane stražu čuvati.

Kad bude neko doba noći, zaljulja se jezero, on se jako prepane, kad vidi da nešto od sredine ide upravo njemu: to je bila aždaha strahovita sa dvije uši, pa juriš na njeg učini, no on potegne nož i udari je i glavu joj odsiječe, pa uši obadvije odsiječe i k sebi ih u džep ostavi, trupinu i glavu baci u vodu natrag. U tom svane; ali braća jošte spavaju, ništa nijesu znali šta je najstariji brat učinio. On ih probudi a ne kaže im ništa, otale se podignu i stanu putovati dalje. Kad se mrak počne približavati, stanu oni jednako govoriti da treba đegođ blizu vode zanoćiti, i sami se uplaše, jer su zaišli u neke opake planine; dođu jednome malom jezeru, tu reku noćiti; nalože vatru i što su imali večeraju, potom počnu da legnu spavati. Tada veli onaj srednji brat: „Vi spavajte, ja ću noćas čuvati stražu.“ Oni dva zaspe a on ostane da čuva stražu.

Ujedanput brčak udari iz jezera, kad imaš šta i videti! aždaha sa dvije glave, pa juriš, da ih sva tri proždere; ali on skoči i povadi nož, dočeka aždahu i odsiječe joj glave obadvije; potom odsiječe uši i sebi ih u džep ostavi, a ostalo baci u jezero. No braća za to ništa ne znaju, jer oba spavaše do bijele zore.

Kad se svane, onda srednji brat poviče: „Ustajte, braćo! svanulo se“ a oni odmah skoče, opreme se i pođu dalje putovati, ama nijesu znali ni đe su ni u kojoj zemlji. Velik strah ih popadne da u onoj pustinji od gladi ne poskapaju, pa se stanu Bogu moliti da bi se pusta sela, varoši oli ma koga viđeti moglo, jer već treći dan vrljaše po istoj pustinji i nigdje kraja ni konca viđeti ne mogoše.

Najposlije dođu porano opet kod jednog velikog jezera, i dogovore se da dalje ne putuju, nego tu kod jezera da prenoće, „jer“ vele „može biti, ako dalje odemo, da vode ne nađemo đe bi mogli zanoćiti“ pa tako tu i ostanu. Nalože vatru veliku, večeraju i spreme se da legnu spavati. Onda najmlađi brat reče: „Spavajte vas dvoje, noćas ću ja stražu čuvati“, te takoj ono dvojica legnu i zaspe, a najmlađi najbolje gledaše oko sebe i često na jezero oči obraćaše: prođe neko doba noći, dok se sve jezero stade ljuljati, pljusak od jezera udari po vatri i zagasi je polovinu, on potegne sablju pa stane do same vatre, al' eto se pomoli aždaha sa tri glave, pa na braću juriši, da ih sva tri proždere. No najmlađi brat bude junačka srca, ne budi braću svoju, nego srete aždahu pa je udari triput i sve tri joj glave odsiječe, potom odmah uši odsiječe i ostavi ih sebi u džep, a trupinu baci u jezero. Dok je on to činio, vatra se od onog velikog pljuska ugasila sa svijem. Onda on ne imajući čim vatru zažeći a braću ne hoteći buditi, pođe malo u pustinju, ne bi l' štogođ viđeti mogao, ali nigdje ništa.

Najposlije popne se na jedno drvo visoko, pa kad izađe u vrh drveta, pogleda na sve strane ne bi l' štogođ videti mogao; gledajući tako dugo opazi vatru da se sjaji, pa mu se učini to blizu, skine se sa drveta, pa pođe da vatru donese i kod braće naloži. Tako je dugo išao, sve mu se činilo blizu, kad na jedanput dođe u jednu pećinu, u pećini gori velika vatra i tu ima devet divova, pa natakli dva čoeaka te ih peku uz vatru, jednog sa jedne a drugog sa druge strane vatre, a na vatri stoji jedna oranija velika puna isječenijeh ljudi.

Kad to carev sin viđe, jako se prepane, bi se vratio, ama se ne može, nema se kud kamo. Onda poviče: „Dobar večer, moja družino, ja vas tražim odavno.“ Oni ga dobro dočekaju i reku mu: „Bog ti pomogao, kad si nam drug.“ On odgovori: „Vaš dovijeka ostajem i za vas ću moj život dati.“ „He“ vele „kad ti misliš naš drug da budeš, hoćeš li ti ljude jesti, i s nama u četu ići?“ Odgovori carević: „Hoću, štogođ vi radite, to ću i ja raditi.“ „E vala, dobro kad je tako, sjedi“ pa svi posjedaju oko vatre, skinu onu oraniju, povade onda meso pa počnu jesti.

S njima i carević jede, ama im oči zavaraje pa baca meso preko sebe, tako i pečenje pojedu sve; pa onda rekoše: „Hajde da idemo u lov, jer sjutra treba jesti.“ Otale pođu svi devet i carević deseti. „Hajde“ vele mu „ovdje ima jedan grad i u njemu car sjedi, otale se mi ranimo već ima tome više godina.“

Kad se blizu grada primaknu, onda izvade dvije jele s granama iz zemlje pa ih ponesu sa sobom, a kad dođu do grada, jednu jelu prislone uz bedem i poviču careviću: „hajde“ vele „ti penji se gore na bedem da ti ovu drugu jelu dodamo, pa je uzmi za vrh i prebaci je u grad, a vrh joj zadrži: kod sebe, da se skinemo niz nju dole u grad.“ On se popenje pa onda reče njima: „Ja ne znam što ću, nijesam ovdje uvježbao ovo mjesto, ne umijem je preturiti, no hodite koji od vas da mi pokažete kako ću je preturiti.“

Jedan se od divova ispenje, uvati za vrh od jele i preturi je u grad a vrh joj zadrži kod sebe. Kad se on tako namjesti, onda carev sin trgne sablju pa ga dohvati po vratu te mu odsječe glavu, a div pane u grad unutra, onda on reče: „E sad hajte po jedan redom da vas ja ovamo spuštim.“

Oni ne znajući što je sa onijem gore na bedemu bilo, pođu jedan po jedan, a carević nji sve po vratu, dok sve devet posiječe pa se skine niz jelu, i polako siđe dole u grad, onda pođe po gradu unakrst, ali nikog živa da čuje, sve pusto! Sam u sebi pomisli: baš su to sve divovi izkorijenili i ponijeli! pa onda dugo po gradu tumarajući, nađe jednu kulu zdravo visoku, i vidi đe u jednoj sobi svijeća gori, on otvori vrata pa uz kulu te u sobu.

Kad tamo al' ima šta i viđeti! soba ukrašena zlatom i svilom i kadifom, u njoj nema nikoga do jedne djevojke, a ta djevojka

leži na jednom krevetu pa spava. Čim carević uđe u sobu, otmu mu se oči gledati đevojku, kaka je vrlo lijepa.

U isto vrijeme smotri da ide jedna velika zmija niz duvar, tako se pružila da joj je glava više glave đevojčine bila blizu pa se izdigne i u jedan put đevojku u čelo među oči da ujede; onda on pritrči pa povadi mali nož, i pribode zmiju u čelo uz duvar, pa onda ovako progovori: „Da Bog da da se ovaj moj nožić neda nikom izvaditi bez moje ruke,“ pa onda pohita da se natrag vrati.

Pređe preko bedema, uz jelu se ispenje i niz jelu siđe na zemlju; kad dođe u pećinu đe su divovi bili, uzme vatre pa potrči i dođe braći đe ih još zastane da spavaju.

On vatru naloži, a sunce ograne i svane se, onda on braću izbudi te ustanu i tako pođu dalje. Istog dana naiđu na put koji vodi tome gradu.

U tome je gradu življeo jedan silan car koji je svakoga jutra išetao u grad i tužno suze proljevao, što mu narod u gradu od divova strada i pojeden bi, pa se sve bojao da mu i ćerka jednom ne bude pojedena, zato porani istoga jutra pa stane gledati po gradu, a grad opustjeo, već je malo i naroda još ostalo, jer su sve divovi pojeli, pa ode tamo amo po gradu, kad na jedan put vidi neke jele onako čitave iz zemlje izvađene pa uz bedem prislonjene, a kad dođe bliže, ima

čudo i videti: devet divova baš onijeh krvnika gradskih a njima svijema glave posječene.

Kad car to vidi, jako se obraduje, a svijet se skupi i Boga stane moliti za zdravlje onoga koji ih je posjekao. U isto vrijeme dođoše i sluge iz dvora carskoga i jave caru, kako je šćela zmija da njegovu ćerku ujede. Kako to car ćuje, odmah otide u dvor pa upravo u onu sobu svojoj šćeri, kad tamo, vidi zmiyu pribodenu uz duvar, pa šćaše sam nož da izvadi iz duvara, ama nije mogao.

Onda car ućini zapovijest na sve strane po njegovom carstvu i oglasi: ko je divove pobio i zmiyu pribo, neka dođe da ga car obdari velikijem darom i da mu šćerku za ženu dade; to se oglasi po cijelome carstvu njegovom i car zapovjedi, da se glavne mehane po velikim drumovima postave, pa svakoga putnika da pitaju, nije li doznao, ko je divove pogubio, pa kad koji ćuje za tog ćoeaka, da caru javi, a taj ćoek neka brže na muštuluk ode caru, da ga car obdari.

To se tako po carevoj zapovjesti i ućini, mehane postave na glavne drumove i svakog putnika pitali bi i za to kazivali mu. Poslije nekog vremena ovi trojica carski sinovi tražeći sestre svoje dođu u jednu od tijeh mehana da zanoće te ućine tu konak, a poslije večere dođe mehandžija i u razgovoru šnjima stane se faliti, šta je on junaštva poćinio, pa onda zapita njih: a jeste li i vi štogođ ućinili do sad?

Onda otpočne najstariji brat govoriti: „Kad sam pošao s mojom braćom po ovom putu, prvu noć kad smo došli konačiti kod jednog jezera u nekoj velikoj pustinji, kad braća moja oba spavahu a ja čuvah stražu, najedanput aždaha pođe iz jezera da nas proždere, a ja onda povadim nož i odsiječem joj glavu: ako se ne vjerujete, evo joj uveta od glave“, pa izvadi i na sto ih baci.

Kad to ču onaj srednji brat, i on reče: „Ja sam kad sam čuvao stražu na drugom konaku posjekao aždahu od dvije glave: ako se ne vjerujete, evo uveta od obje glave“, pa izvadi uši i njima ih pokaže. Onaj najmlađi ćuti. Poče ga mehandžija pitati: „Bogme, momče, tvoja su braća junaci, a da čujemo, jesi li i ti štogod učinio od junaštva?“

Onda najmlađi otpoče da kaziva: „I ja sam nešto malo učinio kad smo zanoćili onu noć kod jezera u pustinji, vi ste, braćo, spavali, a ja sam čuvao stražu; kad bi neko doba noći, zaljulja se sve jezero i izađe troglava aždaha i šćaše nas da proždere, onda ja povadim sablju i glave joj sve tri odsiječem: ako ne vjerujete, evo šest uveta od aždahe.“

Tome se i sama braća začude, a on nastavi kazivati: „U tome se vatra ugasi, a ja pođem da vatre potražim. Tumarajući po planini nađem u jednoj pećini devet divova“, i tako im sve po redu kaže što je učinio, i svi se tome čudu začudiše. Kad to mehandžija čuje, brže potrči i caru sve javi, a car mu dade

mного novaca, pa brže pošalje svoje ljude da sva tri careva sina njemu dovedu.

Kad oni iziđu pred cara, car zapita najmlađega carevića: „Jesi li ti sve to čudo u ovome gradu počinio, divove isjekao i šćer moju od smrti sačuvao?“ „Jesam, čestiti care.“ odgovori najmlađi carević. Onda mu car dade svoju šćer za ženu, i dopusti mu da je on prvi do njega u svome carstvu, a onoj dvojici starije braće reče car: „Ako hoćete, i vas hoću oženiti, pa vam dobre dvore sagraditi“, no oni njemu kažu da su oženjeni obojica, i cijelu mu istinu otkriju, kako su pošli da sestre svoje traže.

Kad car sve to čuje, zaustavi samo onog najmlađeg kod sebe kao zeta, a onoj dvojici dade dvije mazge novaca, i tako oba starija brata vrata se svome dvoru i u svoje carstvo. Onaj najmlađi jednako mišljaše za svojijem sestrama, i šćaše da ide da ih traži, ali mu je opet bilo i žao ostaviti svoju ženu, a i car mu to ne daše učiniti, i tako on za sestrama svojima jednako venjaše.

Jednom car pođe u lov, a njemu kaže: „Ostani ti tu kod dvora i evo ti devet ključeva, čuvaj ih kod sebe; možeš“ veli „da otvoriš tri četiri odaje, tamo ćeš videti da imade i srebra i zlata, oružja i mnogo drugijeh dragocjenosti, naposljetku možeš otvoriti sve osam odaja, ama devetu da se nijesi

usudio nipošto otvoriti, jer“ veli „ako to učiniš, zlo ćeš proći.“

Onda car ode, a zeta ostavi kod kuće; ovaj čim car otide, otvori jednu pa i drugu sobu i tako redom sve osam sobe, i vidi u njima svakojakijeh dragocjenosti, naposljetku kad dođe i na vrata od devete sobe, reče u sebi: „Ja sam mnogo čuda preturio, a sad da ne smem otvoriti ovu sobu!“ pa i tu sobu otvori, kad uđe unutra, ima šta i vidjeti!

U sobi jedan čoek do koljena u gvožđe zakovat i ruke do lakata zakovate obje, na četiri strane imadu četiri direka, a tako od svakoga direka ima po jedan sindžir od gvožđa, i tako su krajeve svoje sastavili pa onamo čoeku oko vrata obavili, i tako je tvrdo okovat bio, da se nije mogao nikako micati. Pred njim je bila jedna česma na zlatnom čunku izviralala, i tako saljeva se pred njim u jedno korito zlatno. Blizu njega stoji jedna maštrava ukrašena dragijem kamenjem. Čoek bi htio da vode pije, ama ne može da dovati.

Kad carević sve to vidi, on se većma začudi, pa se trgne malo natrag, a ovaj čoek progovori: „Odi unutra kod mene, zaklinjem te Bogom živijem.“ Ovaj uđe unutra kod njega, onda mu onaj čoek reče: „Daj učini jedan sevap, te mi daj jednu maštravu vode da popijem, i znaj za cijelo da ćeš od mene za to dobiti na dar još jedan život.“

Carević se promisli: šta ima bolje nego da dobijem dva života, pa uzme maštravu, i da mu punu vode, te ovaj popije. Onda ga carev sin pita, kako se ti zoveš, bogati; po imenu?“ Ovaj odgovori: „Ja se zovem Baš Čelik.“ Carević pođe ka vratima a ovaj ga stane moliti. „Daj mi i drugu maštravu vode, pa ću ti pokloniti i drugi život.“

Carević pomisli: „Sad dva života da mi pokloni, a treći imam, to je čudo veliko,“ pa uzme maštravu te mu daje; a ovaj popije. Carević pođe pa počne da vrata zatvori, a Baš Čelik reče: „O junače, povrati se kod mene, kad si već dva dobra učinio, učini i treće, daću ti i treći život. Uzmi ovu maštravu, natoči je pa mi uspi na glavu, a ja ću ti za to što mi vodu uspeš na glavu dati i treći život te živi.“

Kad carević to čuje, povrati se natrag, uzme maštravu pa natoči vode i uspe mu na glavu. Kako mu voda pospe glavu, u onaj mah prsnuše alke oko vrata, i sve gvožđe koje je Baš Čelika držalo. A Baš Čelik skoči kao munja, pa raširi krila, poleti, i u isto vrijeme uzme pod krilo carevu ćerku, ženu njegova izbavitelja, i tako na jedanput iščezne iz očiju. Sad da vidiš čuda; prepane se carev sin od cara! u tom kad car dođe iz lova, kaže mu zet njegov sve po redu, car se većma u brigu daje, pa mu reče: „Za što tako učini? jesam li ti kazao da ne otvoriš devetu sobu?“ Carević mu odgovori: „Nemoj se srditi na mene, ja ću da idem da Baš Čelika tražim i da povratim moju ženu.“ Oni car ga stane od toga

odvraćati: „Nemoj“ veli „da ideš ni pošto! ti ne znaš ko je Baš Čelik, mene je mnogo vojske i novaca propalo dok sam Baš Čelika uvatio, nego ostani kod mene, ja ću ti isprositi drugu đevojku, i ne boj se, ja te opet milujem kao sina svoga.“

Ali carev sin nije htio nikako slušati, nego uzme novaca za puta, uzjaše svoga konja pa pođe u svijet tražiti Baš Čelika. Putujući ovako zadugo dođe u jednu varoš, kako uđe gleda tamo amo, dok na jedan put poviče jedna đevojka s čardaka: „E careviću, odjaš, konja pa odi u avliju.“

Kad carević dođe u avliju i onda ga srete đevojka a on pogleda i poznade svoju sestru najstariju: ruke šire, u lice se ljube, a sestra njemu govori: „Hajde, brate, sa mnom na čardak.“ Kad iziđu na čardak, onda carević stane pitati sestru svoju, ko je njen čoek za koga se ona udala, a ona mu odgovori: „Ja sam se“ veli „udala za cara zmajskog, i moj je čoek zmaj, nego, brate, da te dobro sakrijem, jer moj čoek veli da bi svoje šure isjekao kad bi ih samo videti mogao; ja ću njega najprije kušati, ako ti ništa ne ćene učiniti, ja ću mu kazati za tebe.

Pa tako i učini: brata i konja mu sakrije. Kad večer dođe, zmaju zgotove večeru pa ga čekaju, kad eto ti zmajskog cara! Kako doleće u dvor, sav se dvor zasvetli i zablista! Kako

uđe, odmah zove svoju ženu: „Ženo“ veli „ovdje čoečja kost miriše, koji imade? kazuj odmah.“

Ona mu reče: „Nema nikoga.“ a on veli: „To ne može biti.“ Onda mu žena odgovori: „Boga ti, što te pitam da mi pravo kažeš: bi li ti štogođ mojoj braći da sad koji od njih ovamo dođe?“

A zmajski car odgovori: „Onog najstarijeg i srednjeg bi zaklao pa ih pekao, a najmlađem ne bi ništa.“ Onda ona veli: „Došao je moj najmlađi brat a tvoj šurak.“ Kad car čuje, on poviče: „Dajte ga.“ Kad šuraka sestra dovede pred cara, car skoči, ruke šire, u lica se ljube: „Dobro došao, šurače.“ „Bolje tebe našao, zete!“ „Gdje si?“ „Evo me.“ Pa mu priča od kraja do konca.

Onda mu car reče zmajski: „Ta kud ideš, Boga ti, prekojuče Baš Čelik prođe i pronese tvoju ženu, ja ga dočekam sa sedam hiljada zmajeva, pa mu ne mogoh ništa učiniti, prođi se đavola, molim te, da ti dam novaca koliko hoćeš, pa idi kući.“

No carević nije htio nikako da ga sluša, nego sutra dan naumio da pođe, a kad car vidi da ga ne može da zaustavi i s puta da ga odvrati, onda mu izvadi jedno pero pa mu ga da u ruke, i ovako mu reče: „Dobro slušaj šta ti kažem, i evo ti ovo moje perce, pa kad ti bude velika nužda i Baš Čelika

nađeš, a ti zapali ovo pero moje, ja ću onda u isto vrijeme da doletim sa svom mojom silom tebi u pomoć.“

Carević uzme pero te pođe. Putujući opet po svijetu dođe u drugu veliku varoš i idući kroz varoš poviče opet jedna djevojka sa čardaka: „E ti, careviću, odjaši konja pa hodi u avliju.“ Carević uđe s konjem u avliju, kad tamo a sestra srednja sreće ga u avliji, ruke šire, pa se u lica ljube; vodi brata na kulu.

Pošto sestra odvede konja u jarove a brata na kulu, pita brata kako je došao, a on njojzi sve po redu kaže, pa je pita: „Za koga si se“ veli „udala?“ a ona mu odgovori: „Ja sam se udala za cara sokolovskog, i on će do večer doći; nego da te dobro đegođ sakrijem, jer on braći mojoj preti.“ Tako i učini i brata sakrije. Kad dugo ne prođe al' eto ti cara sokolovskog! Kako doleće, sva se kula zaljulja od velike sile. Odmah mu postave večeru, no on kako dođe, progovori svojoj ženi: „Ovđe ima čovečja kost.“ Žena govori: „Nema, čoeče“, pa po dugom razgovoru ona mu veli: „Bi li ti mojoj braći štogođ, kad bi koji došao?“ Car veli: „Ja bi najstarijeg i srednjeg mnogo mučio, a najmlađem ne bi ništa.“ Onda mu ona za brata kaže. On brzo naredi da ga dovedu, a kad ga car vidi, skoči na noge, ruke šire pa se u lica ljube.

„Dobro došao, šurače.“ veli sokolovski car. „Bolje tebe našao, zete!“ odgovori njemu carević, pa odmah sednu

večerati. Poslije večere pita car šuru svoga kud je pošao, a ovaj mu odgovori, da traži Baš Čelika, i sve mu redom priča. Ali car ga stane sjetovati: „Nemoj“ veli „dalje da ideš, ja ću ti za Baš Čelika kazati: onog istog dana kad je tvoju ženu ugrabio, ja sam ga dočekaao sa pet hiljada sokolova, pa strašno smo se pobili šnjime, krv pade do koljena, i ništa mu učiniti ne mogosmo! a ti da njemu jedan nešto učiniš! Zato te sjetujem ja da se vratiš kući, i evo ti blaga, uzmi i ponesi koliko god hoćeš.“

Ali carev sin veli: „Hvala ti na svemu, ali se vratiti neću nikako, nego hoću Baš Čelika da tražim“, a sam u sebi misli: zašto ne bi, kad imam još tri života! Kad sokolovski car već vidi da ga nikako odvratiti ne može, izvadi jedno perce pa mu ga dade govoreći: „Na ti“ veli „to moje pero, pa kad ti bude velika nevolja, a ti iskreši vatru pa ga zapali, a ja ću ti onda doći s mojom silom u pomoć.“ Onda carević uzme perce pa pođe tražiti Baš Čelika.

Putujući tako za dugo po svijetu dođe u treću varoš, kako uđe u varoš, al' eto ti djevojke pa poviče sa čardaka: „Odjaši konja pa hodi u avliju.“ Carević svrata konja pa upravo u avliju, kad tamo al' evo ti njegove sestre najmlađe, ruke šire, pa se u lica ljube, vodi brata na kulu a konja u arove. Brat je pita: „Za koga si se, sestro, ti udala, koji je tvoj čoek?“ Ona mu odgovori: „Moj je čoek car orlujski za njega sam se udala.“

Kad car dođe u veče kući, žena ga dočeka a on ni reči, nego veli: „Ko je ovdje u dvor od ljudi došao, kazuj odmah!“ Ona mu odgovori: „Nije niko“, pa počnu večerati. Onda mu žena veli: „Da li bi ti štogod mojoj braći učinio, da odkud dođu?“ Car joj reče: „Ja bi najstarijeg ti i srednjeg brata ubio, a najmlađeg ne bi; njemu bi i u pomoć svakad pritekao, kad bi mogao.“

Onda ona caru kaže: „Evo onaj moj najmlađi brat a tvoj šurak došao da me vidi.“ Onda car zapovjedi da ga predanj dovedu, dočeka ga na noge pa se šnjime poljubi i reče mu: „Dobro došao, šuro!“ A taj njemu odgovori: „Bolje tebe našao, zete!“ Pa odmah sjednu večerati.

Za večerom se razgovaraju o svačemu, i naposljetku carević kaže da ide Baš Čelika da traži. Kad to začu car orlujski, stane ga odvrćati govoreći mu: „Prođi se ti, šuro, toga đavoljeg vruga, i ne idi tjem putem, nego ostani ovdje kod mene, bićeš svega zadovoljan.“ Ali carev sin to ne sluša, nego sjutra dan kako svane opremi se i pođe dalje tražiti Baš Čelika. Onda car orlujski kad vidi da ga odvratiti ne može, izvadi jedno perce pa ga dade šuri, „na“ veli „šuro, kad ti bude nevolja, ti ukreši vatru pa ga zapali, ja ću ti onda s mojijem orlovima odmah u pomoć doći.“ Carević uzme perce i pođe tražiti Baš Čelika.

Putujući po svijetu od grada do grada tako sve dalje i dalje najposlije nađe svoju ženu u jednoj pećini. Žena kako ga vidi, začudi se pa mu reče: „Za Boga, čojče, od kud ti ovdje?“ A on joj sve po istini kaže, i veli: „Bježi, ženo, da bježimo!“ No ona mu na to odgovori: „Kud ćeš, kad će nas Baš Čelik stići odmah, pa će“ veli „tebe pogubiti a mene vratiti.

Carević znajući da ima još „tri vjekova da živi, nagovori ženu da bježe, pa tako i učine. No kad oni počnu bjegati, Baš Čelik to dozna pa brže potrči i carevića stigne pa poviče: „E careviću, zar ti ukrade ženu“, pa mu ženu otme i kaže: „Ja ti sad život praštam, jer znam da sam ti kazao, da ću ti dati tri života, pa sad idi, ama više za ženu nemoj da se vraćaš, jer ćeš poginuti.“

Pošto to reče Baš Čelik, odvede ženu sa sobom, a carević opet ostane sam ne znajući što će. Najposlije se riješi da na novo ide za ženu svoju. Kad dođe blizu one pećine, uluči priliku kad Baš Čelik bude otišao, pa ženu opet povede sa sobom da bježe.

No Baš Čelik odmah to dozna, pa potrči i carevića stigne pa povadi strijelu i poviče: „Voliš li“ veli „da te ustrijelim ili da te sabljom posiječem?“ Carević stane se moliti, i Baš Čelik mu reče: „Ja ti sad i drugi život poklanjam, no ti kažem da se više ne usudiš da se za ženu vrataš, jer neću više da poklanjam život, no ću te na mjestu pogubiti.“

Pošto to reče, uzme ženu pa je odvede, a carević opet ostane sam misleći sve jednako, kako bi ženu svoju izbavio. Najposlije sam sebi kaže: „A što bi se Baš-Čelika bojao, kad još imam dva života, jedan što mi je on poklonio, a jedan moj?“ pa zaključi da se sutra ženi povрати, kad Baš Čelika nije bilo kod nje: „Hajde“ veli „da idemo bježati.“ Ona ga razbijaše da im nije vajde bježati, jer će ih stići, no čoeak njen primora je, pa počnu bježati, a Baš Čelik brzo ih stigne pa poviče: „Čekaj, ja ti više ne praštam!“

Carević se prepane i počne ga moliti damu oprost, ali Baš Čelik reče mu: „Znaš li da sam ti kazao da ću ti pokloniti tri vijeka? eto sad ti treći poklanjam, i više života od mene nemaš, nego idi kući, i nemoj život svoj što ti ga je Bog dao da izgubiš.“

Carević videći da protiv ove sile ne može ništa, pođe kući, no jednako mišljaše kako bi ženu svoju Baš Čeliku oteo, dok mu na jedanput padne na um, što su mu zetovi kazali, kad mu je svaki od njih po jedno perce dao. Onda reče sam sebi: „Hoću baš i četvrti put da se vratim da ženu svoju povratim, pa ako mi bude do nevolje, onda ću pera da zapalim da mi zetovi u pomoć dođu,“ pa se odmah digne i opet se vrati onoj pećini, đe Baš Čelik držaše ženu njegovu, i kad iz daleka vidi da Baš Čelik nekud ode, javi se ženi, a ona se začudi i prepane pa mu reče: „Boga ti, zar ti je tako omrznulo živjeti, te si se vratio po mene!“

No on joj kaže za zetove kako su mu dali svaki po jedno perce, pa kako ćedu mu doći u pomoć, ako mu bude do nevolje, „pa za to sam“ veli „još jedared došao po tebe; hajde odmah da bježimo“ i tako i učine i počnu bježati, ali Baš Čelik to odmah dozna pa iz daleka poviče: „Stani, careviću, nijesi utekao!“

A carević kad vidi Baš Čelika, povadi ona sva tri pera i kresivo, pa stane kresati dok malo vatru prižeže pa zapali sva tri pera, ali dok je zapalio Baš Čelik ga stigne, potegne sablju i carevića na dvije pole rasječe. U isti čas eto ti čuda! Doleti car zmajski sa svojijem zmajevima, car sokolovski sa sokolovima i car orlujski s orlovima, pa se s Baš Čelikom strašno pobiju i mnogo se krvi prolije, ali Baš Čelik opet ugrabi ženu i uteče.

Onda tri cara stanu svoga mrtva šura gledati i zaključe da mu život povrate, pa onda zapitaju najbrža tri zmaja koji može najbrže s Jordana vode donijeti. Jedan veli: „Ja mogu za po sahata;“ drugi veli: „Ja mogu za jedan četvrt sahata;“ treći veli: „Ja mogu za devet trenutaka.“

Onda carevi poviču ovome: „A sad ti, zmaje, brže pohitaj“, ovaj raširi silu vatrenu i donese zaista za devet trenutaka vode s Jordana. Carevi uzmu vodu, pospu vodom po onijem ranama, kud je carević rasječen bio, kad pospu, rane se

sastave, i carević skoči na noge te oživi. Onda ga carevi sjetuju: „Idi sad kući, kad si se smrti izbavio.“

Carević njima veli da će još jedanput da ide sreću pokušati i ženu ma na koj način ukrasti. Carevi, zetovi njegovi, vele mu: „Nemoj, poginućeš zaista sad ako odeš, jer života ti drugog nema osim onoga tvoga od Boga. Ali carević neće za to da čuje. Onda mu carevi reku: „E kad već hoćeš silom da ideš, a ti nemoj odmah ženu da vodiš, nego joj kaži da pita Baš Čelika, đe mu je junaštvo, pa onda dođi da nam kažeš, mi ćemo ti pomoći da ga osvojimo.“ Onda carević ode krišom i dođe ženi, pa je nauči da kuša Baš Čelika đe mu je junaštvo, pa se vrati natrag.

Kad Baš Čelik kući dođe, žena ga stane pitati: „Boga ti, đe je to tvoje junaštvo?“ Baš Čelik joj reče: „Moja ženo, moje je junaštvo u sablji mojoj.“ Onda se žena stane moliti spram sablje Bogu. Baš Čelik kad to vidi, udari u smjeh pa reče: „O luda ženo! nije moje junaštvo u sablji, nego je u mojoj strijeli“ a ona se onda okrene Bogu moliti spram strijele, a Baš Čelik joj reče: „O ženo, dobro li te neki uči da me kušaš, đe je moje junaštvo! ja bi rekao da je živ tvoj čoek, pa on te uči.“ a ona se počne kleti da je niko ne uči, jer i nema ko. Poslije nekoliko dana dođe joj čoek, ona mu sve kaže kako još nije mogla doznati od Baš Čelika, đe mu je junaštvo, a čoek joj odgovori: „Kušaj ga opet“ pa ode. Kad Baš Čelik dođe, žena ga stane opet pitati, đe mu je junaštvo. Onda joj

Baš Čelik odgovori: „Kad ti moje junaštvo tako poštuješ, ja ću ti istinu da kažem, đe je moje junaštvo,“ pa onda stane kazivati: „Daleko odavdje ima jedna visoka planina, u onoj planini jedna lisica, u lisici srce, u srcu jedna tica, u onoj je tici moje junaštvo, ama se ona lisica neda lako uhvatiti: ona se može pretvorši u razne načine.“

Sjutra dan kad Baš Čelik ode, carević opet dođe ženi svojoj da čuje šta je doznala, a žena mu sve kaže. Onda carević otide upravo zetovima, a oni ga jedva dočekaju da čuju, đe je Baš Čelikovo junaštvo, pa se odmah dignu i sa carevićem otidu. Kad tamo dođu u onu planinu, pušte orlove da love lisicu, a lisica pobegne u jedno jezero koje je bilo u sred one planine, i pretvori se u utvu šestokrilu, ali sokolovi odmah za njom i odandje je izagnaju, onda ona poleti u oblake pa počne bježati, a zmajevi za njom! Ona brže onda pretvori se opet u lisicu i stane po zemlji bježati, ali tu je orlovi dočekaju i ostala vojska, pa je salete i uhvate.

Onda carevi zapovede te se lisica raspori i srce izvadi pa nalože vatru, srce raspore, iz srca ticu izvade i u vatru bace, kako tica izgori Baš Čelik pogine.

Carević onda uzme svoju ženu pa ode šnjome kući.

ČARDAK NI NA NEBU NI NA ZEMLJI

Bio jedan car, pa imao tri sina i jednu kćer, koju je u kavezu hranio i čuvao kao oči u glavi. Kad đevojka odraste, jedno veče zamoli se ocu svome da joj dopusti da iziđe s braćom malo pred dvor u šetnju, i otac joj dopusti. Ali tek što iziđe pred dvor, u jedan mah doleti iz neba zmaj, ščepa đevojku između braće i odnese je u oblake. Braća otrče brže bolje k ocu i kažu mu šta je bilo, i reku da bi oni radi svoju sestru potražiti. Otac im dopusti da idu da je traže, i da im svakome po konja i ostalo što treba za put, i tako oni otidu.

Po dugome putovanju naiđu na jedan čardak, koji niti je na nebu ni na zemlji. Došavši onđe, pomisle da neće u onome čardaku biti njihova sestra, pa se odmah stanu dogovarati kako bi se u nj popeli, i poslije dugoga promišljanja i dogovora, dogovore se da jedan od njih svoga konja zakolje, i od kože konjske da okroje oputu, pa pritvrdivši jedan kraj od nje za strijelu, da puste odozdo strijelu iz luka da se dobro za čardak prihvati, kako bi se uz nju peti mogli.

Mlađa dva brata reknu najstarijemu da on svoga konja zakolje, ali on ne šćedne, pa ni srednji ne šćedne, onda najmlađi zakolje svoga, od kože njegove okroji oputu, jedan kraj od nje veže za strijelu, pak je pusti iz luka u čardak. Kad dođe da se penje uz oputu, opet najstariji i srednji ne šćednu se peti, nego se popne najmlađi.

Popevši se gore, stane ići iz jedne sobe u drugu, i tako naiđe na jednu sobu u kojoj vidi svoju sestru đe sjedi a zmaj joj metnuo glavu na krilo pa spava a ona ga bište. Ona kad vidi brata svojega, uplaši se i počne ga tiho moliti da bježi dok se nije zmaj probudio, ali on ne šćedne, već uzme buzdovan, pa razmahne njime i udari zmaja u

glavu, a zmaj iza sna maši se rukom na ono mjesto đe ga je on udario pa reče đevojci: „Baš ovđe me nešto ujede.“ Kad on to rekne, a carev ga sin još jednom udari u glavu, a zmaj opet reče đevojci: „Opet me nešto ovđe ujede.“

Kad on i treći put zamahne da ga udari, onda mu sestra rukom pokaže da ga udari u život, i on ga udari onamo, i kako ga udari, zmaj ostane na mjestu mrtav, a careva ga kći sturi s krila, pa pritrči bratu svome, te se s njime poljubi, pa onda uzevši ga za ruku stane ga voditi kroz sve sobe. Najprije ga uvede u jednu sobu u kojoj je bio jedan vran konj za jaslima privezan s cijelijem takumom od čistoga srebra. Potom ga odvede u drugu sobu, u kojoj je za jaslima stajao bijel konj s takumom od suhoga zlata. Najposle ga odvede i u treću sobu đe je za jaslima bio kulatast konj i na njemu takum dragijem kamenjem iskićen.

Kad prođe te sobe, onda ga sestra odvede u jednu sobu u kojoj je đevojka jedna sedila za zlatnijem đerđefom i zlatnom žicom vezla. Iz te sobe odvede ga u drugu u kojoj je druga đevojka zlatne žice ispredala. A najposle uvede ga u jednu sobu u kojoj je treća đevojka biser nizala, i pred njom na zlatnoj tepsiji od zlata kvočka s pilićima biser ključala.

Sve ovo obišavši i viđevši, vrati se natrag u onu sobu đe je zmaj mrtav ležao, pa ga izvuče napolje i baci na zemlju, a braća kad ga vide, umalo ih groznica ne uhvati. Potom najmlađi brat spusti najprije sestru svoju braći, pa onda sve tri đevojke svaku s njezinijem radom, jednu za drugom; spuštajući đevojke braći, svaku je namjenjivao čija će koja biti, a kad spusti treću, i to onu s kvočkom i pilićima, on nju za sebe namijeni.

Braća njegova, zavideći mu što je on bio junak te je sestru našao i izbavio, presijeku oputu da on ne bi mogao sići, pa onda nađu u polju jedno čobanče kod ovaca, i preobuku ga i mjesto brata svoga ocu povedu, a sestri svojoj i djevojkama oštro zaprijetu da nikome ne kazuju šta su oni učinili.

Poslije nekoga vremena dozna najmlađi brat na čardaku da se braća njegova i ono čobanče onijem djevojkama žene. Onaj isti dan u koji se najstariji brat vjenčavao, on uzjaše na vranca, pa baš kad su svatovi iz crkve izlazili doleti među njih, te svoga brata, mladoženju, udari malo buzdovanom u leđa, da se odmah s konja premetnuo, pa onda odleti opet natrag u čardak.

Kad dozna da mu se i srednji brat ženi, a on u ono isto vrijeme kad su svatovi iz crkve išli, doleti na đogatu, te i srednjega brata onako udari da se odmah s konja premetnuo, pa između svatova opet odleti.

Napošljetku doznajući da se čobanče njegovom djevojkom ženi, uzjaše na kulaša, i doleti u svatove baš kad su iz crkve izlazili, te mladoženju buzdovanom udari u glavu da je na mjesto mrtav pao, a svatovi onda dipe da ga uhvate, ali on ne štedne ni bježati, nego ostane među njima, pa se pokaže da je on najmlađi carev sin a ne ono čobanče, i da su ga braća iz zavisti ostavila na onome čardaku u kome je on sestru našao i zmaja ubio, a to sve zasvjedoči i sestra i one djevojke.

Kad car to čuje, on se naljuti na svoja dva starija sina i očera ih odmah od sebe, a njega oženi djevojkom koju je sebi izabrao i ostavi ga nakon sebe da caruje.

NEMUŠTI JEZIK

U nekakva čoveka bio jedan čoban koji ga je mnogo godina verno i pošteno služio. Jednom, idući za ovcama, čuje u šumi neku pisku, a ne znade šta je. Na taj glas otide on u šumu da vidi šta je. Kad tamo, ali se zapožarilo, pa u požaru zmija pišti.

Kad čoban to vidi, stane da gleda šta će zmija raditi, jer se oko nje sa svih strana bilo zapožarilo, i požar se jednako k njoj primicao. Onda zmija poviče iz požara: Čobane, zaboga, izbavi me iz ove vatre!

Onda joj čoban pruži svoj štap preko vatre, a ona po štapu izađe, pa njemu na ruku, pa po ruci domili do vrata i savije mu se oko vrata. Kad čoban to vidi, nađe se u čudu, pa reče zmiji: Šta je to, u zao čas! Ja tebe izbavih, a sebe pogubih.

Zmija mu odgovori: Ne boj se ništa, nego me nosi kući mome ocu. Moj je otac zmijinji car. Onda joj se čoban stane moliti i izgovarati da ne može ostaviti svojih ovaca, a zmija mu reče: Ne brini se nimalo za ovce; ovcama neće biti ništa; samo hajde što brže.

Onda čoban pođe sa zmijom kroz šumu i najposle dođe na jednu kapiju koja je bila od samih zmija. Kad dođu tu, zmija na vratu čobanovu zvizne, a zmije se sve odmah raspletu. Onda zmija reče čobanu: Kad dođemo u dvor mome ocu, on će tebi davati šta god zaišteš: srebra, zlata i kamenja dragoga, ali ti ne uzimaj ništa, nego išti nemušti jezik. On će se dugo zatezati, ali će ti najposle opet dati.

Uto dođu u dvor k ocu, i otac plačući zapita zmiju: „Zaboga, sinko, gde si!?“ A ona mu kaže sve po redu kako je bio opkolio požar i kako je čoban izbavio. Onda car zmijinji reče čobanu: Šta ćeš da ti dam za to što si mi sina izbavio? Čoban odgovori: „Ništa drugo neću, nego da mi daš nemušti jezik.“

A car reče: „Nije to za tebe, jer da ti to dam, pa da kome kažeš, ti bi odmah umro, nego išti drugo šta god hoćeš, daću ti.“ Na to mu čoban odgovori: „Ako ćeš mi što dati, daj mi nemušti jezik, ako li mi to ne daš, a ti zbogom ostaj! Meni drugo ne treba ništa.“ Pa pođe da ide. Onda ga car vrati natrag govoreći mu: „Stani! Hodi ovamo, kad baš to hoćeš. Zini!“

Čoban zine, a zmijinji mu car pljune u usta, pa mu reče: „Sada ti pljuni meni u usta.“ Čoban mu pljune u usta, a zmijinji car opet čobaninu.

I tako tri puta pljunu jedan drugome u usta, pa mu onda zmijinji car reče: „Sad imaš nemušti jezik. Idi zbogom, ali za glavu svoju nikom ne kazuj, jer, ako kažeš komegod, odmah ćeš umreti.“

Čoban pođe kroz šumu, i idući čujaše i razumevaše sve što govore tice i trave i sve što je na svetu. Kad dođe k ovcama i nađe ih sve na broju i na miru, leže malo da se odmori. Tek što legne, ali dolete dva gavrana te padnu na jedno drvo i počnu se razgovarati svojim jezikom govoreći: „Kad bi znao ovaj čoban, ovde gde leži ono crno šilježe ima u zemlji pun podrum srebra i zlata.“

Čoban, kad čuje to, otide svome gospodaru te mu kaže, a gospodar dotera kola pa otkopaju vrata od podruma i krenu blago kući. Ovaj je gospodar bio pošten čovek, pa sve blago dade čobanu govoreći

mu: „Evo, sinko, ovo je sve tvoje blago, to je tebi Bog dao. Nego ti načini sebi kuću, pa se ženi, te živi s tim blagom.“

Čoban uzme blago, načini kuću, i oženivši se stane živeti, i malo pomalo iziđe on najbogatiji čovek ne samo u onome selu nego u svoj okolini nije ga bilo. Imao je svoga ovčara, govedara, konjušara, svinjara, mnogu imovinu i veliko bogatstvo.

Jednom licem na Božić reče on svojoj ženi: Spremi vina i rakije i svega što treba, pa ćemo sutra ići na salaš da nosimo pastirima neka se i oni provedu. Žena ga poslušala i uredi sve kako je zapovedio. Kad sutradan otidu na salaš, onda gazda uveče kaže svima pastirima: Sad svi skupite se, pa jedite i pijte i veselite se, a ja ću biti kod stoke svu noć.

I tako gazda otide i ostane kod stoke. Kad je bilo oko ponoći, ali kurjaci zauraju, a psi zalaju; kurjaci govore svojim jezikom: Možemo li doći da učinimo štetu, pa će biti mesa i vama? A psi odgovaraju svojim jezikom: Dođite, da bismo se i mi najeli! Ali među psima bijaše jedan matori pas koji samo još dva zuba imadijaše u glavi. Onaj matori pas stane govoriti kurjacima: Tamo njima to i to! Dok su još ova dva zuba meni u glavi, nećete vi učiniti štete mome gospodaru. A to gazda sve sluša i razume što oni govore. Kad ujutru svane, onda gazda zapovedi da sve pse potuku, samo onoga matoroga psa da ostave. Sluge stanu govoriti: Zaboga, gospodaru, šteta je! A gazda im odgovori: Što rekoš, to da učinite.

Pa se opravi sa ženom kući, i pođu na konjima: pod njime bijaše konj, a pod ženom kobila. Idući tako, čovek izmakne napred, a žena zaostane. Onda konj pod čovekom zarže. Konj veli kobili: Hajde brže, što si ostala! A kobila odgovara: E, lasno je tebi, ti nosiš

jednoga gospodara, a ja troje: nosim gazdaricu, i u njoj dete, pa u sebi ždrebe. Na to se čovek obazre i nasmeje, a žena to opazi, pa brže obode kobilu i stigne čoveka pa ga zapita zašto se nasmejao. On joj odgovori: Nizašto, samo onako.

Al' ženi ne bude to dosta, nego saleti muža da joj kaže zašto se nasmejao. On se stane braniti: Prođi me se, ženo, bog s tobom, što ti je? Ne znam ni sam.

Ali što se on više branjaše, ona sve više navaljivaše na nj da joj kaže zašto se nasmejao. Najposle joj čovek reče: Ako ti kažem, ja ću odmah umreti. Ona opet, ni za to ne mareći, jednako navali govoreći da drukčije ne može biti nego da joj kaže. Uto dođu kući.

Odsednuvši s konja, čovek odmah naruči mrtvački sanduk i kad bude gotov, metne ga pred kuću, pa kaže ženi: Evo, sad ću leći u sanduk, pa da ti kažem zašto sam se nasmejao; ali kako ti kažem odmah ću umreti. I tako legne u sanduk, pa još jedanput obazre se oko sebe, kad ali onaj matori pas došao od stoke i seo mu u čelo glave pa plače.

Čovek, opazivši to, reče ženi: Donesi jedan komad hleba te podaj tome psu. Žena donese komad hleba i baci pred psa, ali pas neće ni da gleda, a petao dođe i stane kljuvati u komad. Onda pas reče petlu: Nesrećo nesita, tebi je do jela, a vidiš gde gazda hoće da umre!

A petao mu odgovori: Pa nek umre kad je lud. U mene ima sto žena, pa ih svabim sve na jedno zrno proje kad gde nađem, a kad one dođu, ja ga prožderem; ako li se koja stane srditi, ja je odmah kljunom; a on nije vredan jednu da umiri.

Kad to čovek čuje, on ustane iz sanduka, pa uzme batinu i dozove ženu u sobu. Hodi, ženo, da ti kažem. Pa sve batinom po njoj. Eto to je, ženo! Eto, to je, ženo! I tako se žena smiri i nikad ga više ne zapita da joj kaže zašto se smejao.

ZLATNA JABUKA I DEVET PAUNICA

Bio jedan car pa imao tri sina i pred dvorom zlatnu jabuku koja za jednu noć i cveta i uzre i neko je obere, a nikako se nije moglo doznati ko.

Jednom stane se car razgovarati sa svojim sinovima: „Kud se to deva rod s naše jabuke?“ Na to će reći najstariji sin: „Ja ću noćac čuvati jabuku, da vidim ko je to bere.“ I kad se smrkne, on otide pod jabuku pa legne pod njom da je čuva, ali kad jabuke već počnu zreti, on zaspi, pa kad se u zoru probudi, a to jabuka obrana.

Onda on otide k ocu i kaže mu sve po istini.

Tada se ponudi drugi sin da čuva jabuku, ali i on prođe kao i onaj: zaspi pod jabukom, pa kad se u zoru probudi, a to jabuka obrana. Sad dođe red na najmlađega sina da i on čuva jabuku; on se opravi, dođe pod jabuku i namesti krevet pod njom pa legne spavati. Kad bude ispred ponoći, on se probudi pa pogleda na jabuku, a jabuka već počela zreti, sav se dvor sjaje od nje. U taj čas doleti devet zlatnih paunica, osam padnu na jabuku a deveta njemu u krevet, kako padne na krevet, stvori se devojka da je nije bilo lepše u svemu carstvu.

Tako su se njih dvoje grlili i ljubili do posle ponoći. Pa onda devojka ustane, i zahvali mu na jabukama, a on je stane moliti da mu ostavi barem jednu; a ona mu ostavi dve: jednu njemu a drugu da odnese svome ocu. Devojka se potom opet pretvori u paunicu i odleti sa ostalima.

Kad ujutru dan osvane, ustane carev sin pa odnese ocu one obadve jabuke. Ocu bude to vrlo milo i pohvali najmlađega sina. Kad bude opet uveče, najmlađi carev sin opet se namesti kao i pre da čuva jabuku, i sačuva je opet onako i sutradan opet donese ocu dve zlatne jabuke. Pošto je tako nekoliko noću jednako radio, onda mu braća počnu zlobiti, što oni nisu mogli jabuke sačuvati, a on je svaku noć sačuva.

U tome se još nađe nekaka prokleta babetina koja im se obeća da će uhvatiti i doznati kako on jabuku sačuva. Kad bude uveče, ta se baba prikrade pod jabuku pa se podvuče pod krevet i onde se pritaji. Posle dođe i najmlađi carev sin, te legne kao i pre. Kad bude oko ponoći, ali eto ti devet paunica, osam padnu na jabuku, a deveta njemu u krevet pa se pretvori u devojkicu.

Onda baba polagano uzme devojkicu pletenicu, koja je visila niz krevet pa je oseče, a devojkica odmah đipi s kreveta, stvori se paunica pa poleti, a ostale paunice s jabuke za njom i tako ih nestane. Onda đipi i carev sin pa poviče: Šta je to? Kad tamo, ali baba pod krevetom, on zgrabi babu pa je izvuče ispod kreveta i sutradan zapovedi te je rastrgnu konjima na repovima.

Paunice više ne dođu na jabuku i zato je carev sin jednako tužio i plakao. Najposle naumi da ide u svet da traži svoju paunicu i da se ne vraća kući dok je ne nađe; pa onda otide k ocu i kaže mu što je naumio. Otac ga stane odvrćati i govoriti mu da se mahne toga, nego će mu naći drugu devojkicu koju god hoće u svemu carstvu. Ali je to sve bilo zaludu, on se spremi i još s jednim slugom pođe u svet da traži svoju paunicu.

Idući tako zadugo po svetu, dođe jedanput na jedno jezero i onde nađe jedne velike i bogate dvore i u njima jednu babu, caricu i jednu devojkicu babinu kćer pa zapita babu: „Zaboga, bako, e da li ti što znaš za devet zlatnih paunica?“ A baba mu stane kazivati: „E, moj sinko, znam ja za njih: one dolaze svako podne ovde na ovo jezero, te se kupaju; nego se ti prođi paunica, već evo ti moja kći, krasna devojkica i toliko blago, sve će tebi ostati.“

Ali on jedva čekajući da vidi paunice nije hteo ni slušati što baba govori za svoju kćer. Kad bude ujutru, carev sin ustane i opravi se na jezero da čeka paunice, a baba potkupi slugu njegova i da mu jedan meščić, kojim se vatra piri pa mu reče: „Vidiš ovaj meščić; kad iziđete na jezero, a ti mu krišom samo malo duni za vrat pa će zaspati te se neće moći s paunicama razgovarati.“

Nesretni sluga tako i učini: kad iziđu na jezero, on nađe zgodu pa svome gospodaru dune za vrat iz onoga meščića, a on siromah odmah zaspi kao mrtav. Tek što on zaspi, ali eto ti devet paunica, kako dođu, osam padnu na jezero, a deveta njemu na konja pa ga stane grliti i buditi: „Ustaj, hrano! Ustaj, srce! Ustaj, dušo!“

A on ništa ne zna kao da je mrtav. Paunice pošto se okupaju, odlete sve zajedno. Onda se on odmah probudi pa zapita slugu: Šta je, jesu li dolazile? A sluga odgovori da su dolazile i kako su osam pale u jezero, a deveta njemu na konja i kako ga je grlila i budila. Carev sin siromah čujući to, da se ubije.

Kad bude drugi dan ujutru, on se opet opravi sa slugom, sedne na konja pa sve pored jezera šeće. Sluga opet nađe zgodu te mu dune za vrat iz meščića, a on odmah zaspi kao mrtav. Tek što on zaspi, ali eto ti devet paunica: osam padnu u jezero, a deveta njemu na

konja pa ga stane grliti i buditi: „Ustaj, hrano! Ustaj, srce! Ustaj, dušo!“ Ali ništa ne pomaže: on spava kao mrtav.

Onda ona reče sluzi: „Kaži gospodaru svome: još sutra može nas ovde dočekati pa nas više nikad ovde neće videti.“ I tako opet odlete. Tek što one odlete, probudi se carev sin pa pita slugu: „Jesu li dolazile?“ A sluga mu odgovori: „Jesu i poručile su ti da ih još i sutra možeš ovde dočekati pa više nikad ovde neće doći.“

On siromah kad to čuje ne zna šta će od sebe da radi: sve čupa kosu s glave od muke i žalosti.

Kad treći dano svane, on se opet opravi na jezero, usedne na konja pa sve pokraj jezera, ali nije hteo šetati, nego sve stane trčati da ne bi zaspao. Ali opet sluga nekako nađe zgodu te mu dune iz meščića za vrat, a on odmah padne po konju i zaspi.

Tek što on zaspi, ali eto ti devet paunica, kako dođu, osam padnu u jezero, a deveta njemu na konja pa ga stane buditi i grliti: „Ustaj, hrano! Ustaj, srce! Ustaj, dušo!“

Ali ništa ne pomaže: on spava kao mrtav.

Onda reče paunica sluzi: „Kad ti ustane gospodar, kaži mu neka smakne gornji klin na donji pa će me onda naći.“ S otim odlete sve paunice. Kako one odlete, a carev se sin probudi pa zapita slugu: „Jesu li dolazile?“

A sluga odgovori: „Dolazile su, i ona što je bila pala tebi na konja, rekla mi je da ti kažem da smakneš gornji klin na donji pa ćeš je onda naći.“ Kako on to čuje, istragne sablju te oseče sluzi glavu.

Posle toga počne sam putovati po svetu i tako putujući zadugo, dođe u jednu planinu i onde zanoći u jednoga pustinika pa ga zapita ne bi li mu znao kazati što za devet zlatnih paunica.

Pustinik mu odgovori: „E, moj sinko, srećan si, sam te je bog uputio kuda treba! Odavde nema do njih više od po dana hoda. Samo vala upravo da ideš pa ćeš naći jedne velike vratnice, kad prođeš one vratnice, drži desno pa ćeš doći upravo u njihov grad, onde su njihovi dvori.“

Kad ujutru svane, carev sin ustane, opravi se i zahvali pustiniku pa pođe kako mu je kazao.

I tako putujući naiđe na velike vratnice i prošavši ih, odmah uzme desno i tako oko podne ugleda grad gde se beli i vrlo se obraduje. Kad uđe u grad, napita i dvor zlatnih paunica.

Kad dođe na vrata, onde ga zaustavi straža i zapita ko je i otkuda je pa pošto se on kaže, otidu te jave carici, a ona kako čuje, kao bez duše dotrči pred njega onako kao devojka pa uzevši se s njim po ruke uvede ga u dvore. Tu bude velika radost i posle nekoliko dana venčaju se njih dvoje i on ostane živeti onde kod nje.

Posle nekoga vremena pođe carica u šetnju, a carev sin ostane u dvoru; carica mu na polasku da ključeve od dvanaest podruma pa mu reče: „U sve podrume možeš ići, ali u dvanaesti ne idi nipošto niti ga otvaraj, ne šali se glavom!“ S otim ona otide. Carev sin ostavši sam u dvoru, stane misliti u sebi: Šta bi to bilo u dvanaestom podrumu?

Pa onda stane otvarati podrum sve redom. Kad dođe na dvanaesti, nije iznajpre hteo otvarati ga, ali ga opet stane kopati: šta bi to bilo u tome podrumu! pa najposle otvori i dvanaesti podrum, kad tamo, ali nasred podruma jedno veliko bure sa gvozdenim obručima odvranjeno pa iz njega iziđe glas: „Zaboga, brate, molim te, umreh od žeđi, daj mi čašu vode!“

Carev sin uzme čašu vode pa uspe u bure, ali kako je on uspe, odmah pukne jedan obruč na buretu. Zatim opet iziđe glas iz bureta: „Zaboga, brate, umreh od žeđi! Daj mi još jednu čašu vode!“ Carev sin opet uspe čašu vode, a na buretu pukne još jedan obruč.

Po treći put iziđe glas iz bureta: „Zaboga, brate, umreh od žeđi! Daj mi još jednu čašu vode!“ Carev sin uspe još jednu čašu vode, pukne obruč i treći; onda se bure raspadne, a zmaj izleti iz njega pa na putu uhvati caricu i odnese je. Posle dođu sluškinje i kažu carevome sinu šta je i kako je, a on siromah od žalosti nije znao šta će raditi; najposle naumi opet da ide u svet da je traži.

I tako putujući po svetu za dugo, dođe na jednu vodu pa idući pokraj one vode opazi u jednoj lokvi malu ribicu gde se praćaka. Ribica kad vidi carevoga sina, stane mu se moliti: „Pobogu da si mi brat, baci me u vodu! Ja ću tebi jedared vrlo trebovati, samo uzmi od mene jednu ljusku pa kad ti zatrebam, samo je protri malo.“ Carev sin digne ribicu, uzme od nje jednu ljusku pa ribicu baci u vodu a ljusku zavije u maramu.

Posle nekoga vremena idući tako po svetu nađe lisicu gde se uhvatila u gvožđa. Kad ga lisica opazi, reče mu: „Pobogu da si mi brat, pusti me iz ovih gvožđa! Ja ću ti kadgod trebati, samo uzmi od

mene jednu dlaku pa kad ti zatrebam, samo je malo protri.“ On uzme od nje jednu dlaku pa je pusti.

Opet tako idući preko jedne planine nađe kurjaka gde se uhvatio u gvožđa. I kurjak kad ga vidi, reče mu: „Pobogu da si mi brat, pusti me! Ja ću tebi biti u nevolji, samo uzmi od mene jednu dlaku pa kad ti zatrebam, samo je malo protri.“ On uzme dlaku od kurjaka pa ga pusti.

Iza toga carev sin opet dugo putujući sreće jednoga čoveka pa ga zapita: „Zaboga, brate, e da li si čuo kad od koga gde su dvori zmaja cara?“ Ovaj ga čovek lepo uputi i kaže mu i vreme u koje vala da je tamo. Onda mu carev sin zahvali pa pođe unapredak i jedva jednom dođe u grad zmajev.

Kad uđe u zmajevu dvore, nađe svoju ljubicu i oboje se vrlo obraduju kad se sastanu, pa se stanu razgovarati šta će sad, kako će se izbaviti. Najposle se dogovore da beže. Brže-bolje spremne se na put, sednu na konje pa beži.

Kako oni umaknu iz dvora, a zmaj na konju dođe; kad uđe u dvor, ali carice nema; onda on stane govoriti konju: „Šta ćemo sad: ili ćemo jesti i piti ili ćemo terati?“ Konj mu odgovori: „Jedi i pij, stići ćemo ih, ne staraj se.“ Kad zmaj ruča, onda sedne na konja pa teraj za njima i za tili čas ih stigne.

Kako ih stigne, caricu otme od carevoga sina pa mu reče: „Ti idi zbogom, sad ti praštam za ono što si mi u podrumu dao vode; ali se više ne vraćaj ako ti je život mio.“

On siromah pođe malo, ali ne mogavši srcu odoleti, vrati se natrag pa sutradan opet u zmajev dvor i nađe caricu a ona sedi sama u dvoru i suze roni.

Kad se nanovo videše i sastaše, počeše se opet razgovarati kako bi pobjegli. Onda reče carev sin njojzi: „Kad dođe zmaj, pitaj ti njega gde je dobio onoga konja pa ćeš mi kazati, da i ja tražim onakoga, ne bismo li mu kako utekli.“ S otim otide iz dvora. Kad zmaj dođe kući, ona mu se stane umiljavati i previjati se oko njega i od svašta se s njime razgovarati; pa mu najposle reče: „Ala imaš brza konja! Gde ga dobi, tako ti boga?!“ A on joj odgovori: „E gde sam ja dobio, onde ne može svak dobiti. U toj i u toj planini ima jedna baba pa ima dvanaest konja za jaslama da ne znaš koji je od koga lepši. A ima jedan u budžaku konj kao da je gubav, tako se čini, ali je on najbolji; on je brat moga konja, njega ko dobije, može u nebesa ići. Ali ko hoće da dobije od babe konja, vala da služi u nje tri dana: u babe ima jedna kobilu i ždrebe pa tu kobilu i ždrebe vala čuvati tri noći, ko za tri noći sačuva kobilu i ždrebe, baba mu da konja da bira kojega hoće. A ko se u babe najmi pa za tri dana ne sačuva kobile i ždrebeta, on je izgubio glavu.“

Sutradan kad zmaj otide od kuće, carev sin dođe pa mu ona kaže sve šta je čula od zmaja. Onda on otide u onu planinu k babi i došavši k njoj reče joj: „Pomozi bog, bako!“ A ona mu prihvati boga: „Bog ti pomogao, sinko; a koje dobro?“ On joj reče: „Rad bih u tebe služiti.“ Onda mu baba reče: „Dobro, sinko. Za tri dana ako mi sačuvaš kobilu, daću ti konja koga god hoćeš; ako li ne sačuvaš, uzeću ti glavu.“

Pa ga onda izvede nasred dvora, oko kojega je bio sve kolac do koca i na svakome kocu po ljudska glava, samo na jednome nije bila i

ovaj je kolac sve jednako vikao: „Daj, baba, glavu.“ Baba mu ovo sve pokaže pa mu reče: „Vidiš, ovi su svi bili u mene u najmu pa nisu mogli kobile sačuvati.“ Ali se carev sin od toga ne poplaši, nego ostane kod babe da služi.

Kad bude uveče usedne on na kobilu pa u polje a ždrebe trči uz kobilu. Tako je sedeo na kobili jednako, a kad bude oko ponoći on zadrema na kobili i zaspi, a kad se probudi, a on opkoračio nekakvu kladu pa sedi na njoj i drži ular u rukama. Kako to vidi, prepadne se pa skoči da traži kobilu i tako tražeći je udari na nekakvu vodu.

Kad je vidi, onda se seti one ribice što je iz lokve u vodu bacio pa izvadiвши iz marama onu njezinu ljusku, protre je malo među prstima, a ribica mu se u jedan put javi iz vode: „Šta je, pobratime?“ A on joj odgovori: „Utekla mi babina kobila pa ne znam gde je.“ A ribica mu reče: „Eno je među nama, stvorila se riba a ždrebe ribić; nego udri ularom po vodi i reci: dura, babina kobila!“

Onda on udari ularom po vodi govoreći: „Dura, babina kobila!“ A ona odmah postane kobila kao što je i bila i iziđe sa ždrebetom na obalu. Onda je on zaulari i uzjaše pa kući, a ždrebe uz kobilu.

Kad dođe kući, baba njemu da jesti, a kobilu uvede u konjušnicu pa sve žaračem: „U ribe, kurvo!“ A kobila joj odgovori: „Ja sam bila u ribama, ali su njemu ribe prijatelji pa me prokazaše.“ Onda opet baba: „A ti u lisice!“

Kad bude pred noć, on usedne na kobilu pa u polje a ždrebe trči uz kobilu. Tako je sedeo jednako na kobili, a kad bude oko ponoći, on zadrema na kobili i zaspi, a kad se prene, a on opkoračio nekakvu kladu pa sedi na njoj i drži ular u rukama. Kad to vidi, prepadne se

pa skoči da traži kobilu. Ali mu odmah padne na pamet što je baba kobili govorila pa izvadi iz marame onu lisičju dlaku i protre je, a lisica u jedan put te preda nj: „Šta je, pobratime?“ A on odgovori: „Utekla mi babina kobila pa ne znam gde je.“

A lisica mu odgovori: „Evo je među nama, stvorila se lisica a ždrebe lisičić; nego udri ularom o zemlju pa reci: dura, babina kobila!“ On onda udari ularom o zemlju govoreći: „Dura, babina kobila!“ a kobila postane kobila kao što je i bila i u jedan put se sa ždrebetom obri pred njim. Onda je on zaulari i uzjaše pa kući a ždrebe uz kobilu.

Kad dođe kući, baba mu iznese ručak, a kobilu odmah uvede u konjušnicu pa sve žaračem govoreći: „U lisice, kurvo!“ A ona joj odgovori: „Bila sam u lisicama, ali su lisice njemu prijatelji pa me prokazaše.“ Onda opet baba: „A ti u kurjake!“

Kad bude pred noć, carev sin usedne na kobilu pa hajde u polje, a ždrebe trči uz kobilu.

Tako je sedeo na kobili jednako, a kad bude oko ponoći, on zadrema i zaspa na kobili, a kad se prene, a on opkoračio nekakvu kladu pa sedi na njoj i ular drži u rukama. Kad to vidi, prepadne se pa skoči da traži kobilu; ali mu odmah padne na pamet što je baba kobili govorila pa izvadi iz marame kurjačju dlaku i protre je, a kurjak ujedan put te preda nj: „Šta je pobratime?“

A on mu reče: „Utekla mi babina kobila pa ne znam gde je.“ A kurjak mu reče: „Evo je među nama, stvorila se kurjačica a ždrebe kurjačić; nego udri ularom o zemlju pa reci: dura, babina kobila!“ On onda udari ularom o zemlju govoreći: Dura, babina kobila! a kobila postane kobila kao što je i bila i u jedan put se sa ždrebetom obri pred njim. Onda je carev sin zaulari i uzjaše pa kući, a ždrebe uz kobilu.

Kad dođe kući, baba mu da ručak, a kobilu uvede u konjušnicu pa sve žaračem govopeću: „U kurjake, kurvo!“ A kobila joj odgovori: „Bila sam u kurjacima, ali su kurjaci njemu prijatelji pa me prokazaše.“

Onda baba iziđe napolje a carev joj sin reče: „E, baba, ja sam tebe služio pošteno, sad mi daj što smo pogodili.“

Baba mu odgovori: „Sinko, što je pogođeno ono vala da bude. Eto od dvanaest konja biraj kojega hoćeš.“

A on reče babi: „Ta šta ću birati, daj mi onoga iz budžaka, gubavog, za mene nisu lepi.“

Onda ga baba stane odvrćati: „Kako bi ti uzeo onoga gubavog kod takvih krasnih konja!“ Ali on jednako ostane na svome govoreći: „Daj ti meni koga ja hoću, tako je pogođeno.“

Baba ne imajući kud kamo, da mu gubavoga konja, a on se onda s njom oprostila pa pođe vodeći konja na ularu.

Kad ga odvede u jednu šumu, otre ga i uredi, a konj sine kao da mu je zlatna dlaka. Onda on usedne na njega pa ga potrči, a on poleti baš kao tica i za tili čas donese ga pred zmajeve dvore.

Carev sin kako uđe unutra, odmah reče carici: „Spremaj se što brže.“ I tako se brzo sprema, sednu oboje na onoga konja pa hajde s bogom putovati.

Posle malo kad zmaj dođe i vidi da carice nema, rekne svome konju: „Šta ćemo sad: ili ćemo jesti i piti ili ćemo terati?“

A konj mu odgovori: „Jeo ne jeo, pio ne pio, terao ne terao, nećeš ga stići.“

Kad to zmaj čuje, odmah sedne na konja pa poteraj.

A njih dvoje kad opaze za sobom zmaja gde ih tera, prepadnu se, te stanu nagoniti konja da brže trči, ali im konj odgovori: „Ne bojte se, ne treba bežati.“ Kad jedanput, ali zmaj već da ih stigne, onda konj pod zmajem poviče konju pod carevim sinom i caricom: „Zaboga, brate, pričekaj me, hoću da crknem tebe vijajući.“

A ovaj mu odgovori: „A što si lud te nosiš tu alu. Nogama u vreten, te njega o kamen pa hajde sa mnom.“

Kad to čuje konj pod zmajem, a on mahne glavom i snagom, a nogama u vreten te zmaja o kamen; zmaj sav prsne na komade, a konj se s njima udruži.

Onda carica usedne na ovoga konja i tako otidu sretno u njezino carstvo i onde ostanu carujući do svoga veka.

U CARA TROJANA KOZJE UŠI

Bio je jedan car koji se zvao Trojan. U toga cara bile su uši kozje, pa je redom zvao berbere da ga briju; ali kako je koji išao, nije se natrag vraćao, jer kako bi ga koji obrijao, car Trojan bi ga zapitao šta je video na njemu, a berberin bi odgovorio da je video kozje uši; onda bi ga car Trojan odmah posekao.

Tako dođe red na jednog berberina, ali se ovaj učini bolestan, pa pošalje svoga momka. Kad ovaj iziđe pred cara, zapita ga car što nije majstor došao, a on odgovori da je bolestan. Onda car Trojan sede te ga momak obrije. Momak, brijući cara, opazi da su u njega kozje uši, ali kad ga Trojan zapita šta je u njega video, on odgovori da nije video ništa. Onda mu car da dvanaest dukata i reče mu da odsad uvek dolazi on da ga brije. Kad momak otide kući, zapita ga majstor kako je u cara, a on mu odgovori da je dobro i da mu je car kazao da ga svagda on brije i pokaže mu dvanaest dukata što je od cara dobio, ali mu ne kaže da je u cara video kozje uši.

Od to doba ovaj je momak jednako išao i Trojana brija, i za svako brijanje dobijao po dvanaest dukata, i nije nikome kazivao da car ima kozje uši. Ali ga najposle stane mučiti i gristi gde ne sme nikome da kaže, te se počne gubiti i venuti. Majstor to opazi, pa ga stane pitati šta mu je, a on mu na mnogo zapitkivanje najposle odgovori da ima nešto na srcu. ali ne sme nikome kazati, „a da mi je“, veli „da kome god kažem, odmah bi mi odlaknulo.“ Onda mu majstor reče:

— Kaži meni, ja neću nikome kazati; ako li se bojiš meni kazati, a ti idi duhovniku, pa kaži njemu; ako li nećeš ni njemu, a ti iziđi u polje

iza grada, pa iskopaj jamu te zakopaj glavu u nju, pa u tri puta zemlji kaži šta znaš, pa onda opet jamu zatrpaj.

Momak izbere ovo treće: otide iza grada u polje, pa iskopa jamu, te u nju zavuče gđavu i u tri puta rekne:

— U cara Trojana kozje uši! — Pa onda zagrne zemlju, i tako se smiri i otide kući.

Kad posle toga prođe neko vreme, ali iz one jame nikla zova, i tri pruta narasla lepa i prava kao sveća. Čobančad, kad nađu zovu, odseku jedan prut i od njega načine sviralu, ali kad počnu svirati, svirala izdaje glas:

— U cara Trojana kozje uši!

To se odmah razglasi po svemu gradu, a najposle i car Trojan sam sobom čuje kako deca sviraju:

— U cara Trojana kozje uši!

Čuvši to, car Trojan odmah dozove onoga berberskog momka, pa ga zapita:

— More, šta si ti oglasio narodu za mene?

A on se siromah stane pravdati da nije nikome ništa kazao, ali da je video šta on ima. Onda car istragne sablju da ga poseče, a on se prepadne, pa sve po redu iskaže kako se zemlji ispovedao pa kako je sad na onome mestu narasla zova, od koje svaka svirala izdaje onaki glas. Onda car sedne s njim na kola, i pođe na ono mesto da

vidi je li istina; kad tamo, ali još samo jedan prut nađu. Car Trojan zapovedi da se načini svirala od onoga pruta da vidi kako će svirati. Kad oni načine sviralu i počnu svirati, a svirka izdaje glas:

— U cara Trojana kozje uši!

Onda se car Trojan uveri da se na zemlji ne može ništa sakriti, pa onome berberinu oprosti život, i posle dopusti da svaki može dolaziti da ga brije.

MEĐEDOVIĆ

U nekakome selu pođu žene u planinu da traže divljega broća, i tako, vrljajući po planini, jedna od njih zađe pred jednu pećinu, iz koje izađe međed te je uhvati i odvede unutra; i onđe živeći s njome, žena zatrudni i rodi muško dijete. Pošto dijete malo poodraste, žena se nekako ukrade i uteče u selo kući svojoj. Međed je jednako koješta donosio i dijete hranio, kao mu prije i mater. Kad dijete naraste poveliko, ono navali da ide iz pećine u svijet. Međed ga stane od toga odvrćati govoreći mu da je on još mlad i nejak, a u svijetu ima zlijeh zvjerova koji se zovu ljudi, pa će ga ubiti. I tako se dijete malo poumiri i oстане u pećini.

Poslije nekoga vremena dijete opet navali da ide u svijet, i kad ga međed drukčije nije mogao odvrćati, a on ga izvede pred pećinu pod jednu bukvu, pa mu reče: „Ako tu bukvu možeš išćupati iz zemlje, onda ću te pustiti da ideš u svijet; ako li ne možeš, još valja da sjediš kod mene”. Dijete spopadne bukvu, pa povuci tamo, povuci amo, ali ne može da je išćupa; onda se opet vrati s ocem u pećinu.

Kad poslije nekog vremena dijete opet navali da ide u svijet, međed ga izvede pred pećinu i kaže mu da ogleda može li sad išćupati bukvu iz zemlje. Dijete bukvu spopadne i išćupa. Međed mu onda reče da joj okreše grane, pa zametnuvši je na ramo kao kijaču da ide u svijet.

Dijete poslušao oca, i idući tako po svijetu dođe u jedno polje gdje su se nekolike stotine plugova bile sastale te orali spahiji. Kad dođe k ratarima, zapita ih da bi imali što da mu dadu za jelo. Oni mu

odgovore da pričeka malo, sad će se njima donijeti ručak, pa će ručaju oni onoliki, ručaće i on.

Dok su oni još to govorili, a to se pomole kola i konji i mazge i magarci s ručkom.

Kad se ručak donese, Međedović reče da će on to sve sam pojesti. Ratari se začude i reknu mu kako će on pojesti toliko jelo što je doneseno za toliko stotina ljudi! On opet reče da hoće, i opladi se s njima: ako ne pojede da im da svoju kijaču, ako li pojede da oni njemu dadu sve što je gvozdено na njihovijem plugovima.

Ručak se postavi, a Međedović se naklopi te pojede sve, i još da je bilo. Onda mu oni skupe s plugova sve što je gvozdено na jednu gomilu, a on usuče nekolike breze, pa sve poveže i natakne na svoju kijaču, pa zametnuvši je na ramo otide k nekakome kovaču i reče mu da mu od onog gvožđa skuje buzdovan na onu kijaču. Kovač se primi toga posla, ali mu se učini da je gvožđa mnogo, pa ga sakrije gotovo pola, a od ostaloga buzdovan slupa kojekako.

Međedoviću se učini buzdovan mali prema onolikome gvožđu, a i ono što ga je da nije načinjen kao što bi trebalo. Zato, kad buzdovan nasade na kijaču, Međedović, da bi ga ogledao je li dobar, baci ga u nebo, pak se poda nj načetvoronoži, te ga dočeka u leđa. Buzdovan nesrećom kovačevom prsne, onda Međedović razmahne kijačom te kovača ubije, pa otide u njegovu kuću i nađe sve sakriveno gvožđe, i odnese ga sa onijem komadima od buzdovana drugome kovaču, i kaže mu da mu skuje buzdovan na kijaču, ali mu reče da se ne šali, nego od svega gvožđa dobar buzdovan da skuje, ako nije rad proći kao i onaj prije što ga je kovao.

Kovač čuvši još prije šta je bilo od onog kovača, skupi sve svoje momke, pa ono sve gvožđe sastave ujedno i skuju buzdovan vrlo dobar koliko se igda moglo. Kad nasade buzdovan na kijaču, Međedović opet da bi ga ogledao, baci ga u nebo, i načetvoronoži se poda nj, ali se buzdovan ne razbije, nego odskoči od leđa... Ispravivši se Međedović rekne: „Sad je buzdovan dobar”, pa ga zametne na rame i pođe dalje.

Idući tako nađe u polju jednog čoeaka đe je upregao u ralicu dva vola te ore, i došavši k njemu zapita ga eda li ima šta za jelo. Čoek mu odgovori: „Sad će moja kći donijeti meni ručak, pak ćemo podijeliti što je bog dao”. Međedović mu stane kazivati kako je on pojeo sve što je bilo pripravljeno za nekoliko stotina ratara, „a šta će sad u jednome ručku biti meni, šta li će tebi?”

U tome eto ti đevojke s ručkom. Kako đevojka ručak postavi, Međedović se odmah rukom hvati da jede, a čoek mu ne dadne, nego mu reče: „Ne dok se ne prekrstiš ovako kao i ja”. Međedović gladan, na imajući kud kamo, prekrsti se, pa onda počnu jesti, i najedu se obojica i još im preteče.

Međedović gledajući ručkonošu, koja je bila krupna i zdrava i lijepa đevojka, omili mu, i reče ocu njezinu: „Hoćeš li mi dati ovu svoju kćer da se ženim njome?” Čoek mu odgovori: „Ja bih ti je rado dao, ali sam je obrekao Brku”. Međedović na to rekne: „Bre, šta marim ja za Brka? Ja ću Brka ovijem buzdovanom”. A čoek mu rekne: „Be, i Brko je neki; sad ćeš ga viđeti”.

U tome stane huka s jedne strane, dok se iza brda pomoli jedan brk i u njemu trista i šezdeset i pet tičijih gnijezda. Malo-pomalo pomoli se i drugi brk; eto i Brka. Kako dođe k njima, a on legne ničice

đevojci glavom na krilo, i reče joj da ga pobište. Đevojka ga stane biskati, a Međedović, ustavši polagano, raspali svojim buzdovanom Brka u glavu; a Brko prstom na ono mjesto govoreći đevojci: „Evo ovđe me nešto ujede”, a Međedović opet buzdovanom na drugo mjesto, a Brko opet prstom na ono mjesto: „Evo ovđe me opet nešto ujede”. Kad ga udari treći put, Brko se opet pipne onđe i srdito poviče: „Ta zar si slijepa? Evo ovđe me nešto kolje”. Onda mu đevojka kaže: „Ne kolje tebe tu ništa, nego te evo čoek bije”. Kad Brko to čuje, on se trgne i skoči na noge, a Međedović već bacio svoj buzdovan pa bježi preko polja, a Brko se naturi za njim. Međedović, polakši, poizmakne pred Brkom, ali Brko nikako neće da ga se mahne.

Međedović bježeći tako dođe na jednu vodu, i nađe kod nje ljude na gumnu đe viju šenicu, i poviče im: „Pomagajte, braćo, zaboga! Evo me ćera Brko. Šta ću sad? Kako ću prijeći preko ove vode?” A jedan od onijeh ljudi pruži mu lopatu govoreći: „Sjedi na lopatu da te prebacim”. Međedović sjede na lopatu, a čoek razmahne njome i prebaci ga na drugu stranu, a on bježi dalje. Malo zatijem eto ti na gumno i Brka, pa zapita ljude: „Prođe li ovuda taki i taki čoek?” A oni mu kažu da prođe. Brko ih zapita: „Kako prijeđe preko ove vode?” A oni mu odgovore: „Preskoči”. Onda se Brko zaleti, pa hop preko vode na drugu stranu, pa počeraj za Međedovićem. Međedović bježeći uz jedno brdo vrlo sustane, a kad izađe na brdo, nađe čoeka na uzoranoj njivi koji je u torbi o vratu imao sjeme, pa po jedanput zagradi šakom te sije, a po drugi u usta te jede. Ovome čoeku poviče on: „Pomagaj, brate, zaboga! Ćera me Brko, i evo ga sad će me stići! Nego šta ću činiti? Sakrij me đe!” A čoek odgovori: „Bogme, Brko nije šala. Ali ne znam đe ću te sakriti; nego hodi ovđe u moju torbu u sjeme”. I tako ga uzme u torbu. Kad Brko potom

dođe i zapita ga za Međedovića, on mu kaže da je odavno onuda prošao, i dosad bog zna kud je otišao. Onda se Brko vrati natrag.

Čoek onaj sijući žito zaboravi za Međedovića, i uzme ga jedanput sa žitom u šaku, te metne u usta. Međedović se poplaši da ga ne proguta, te po ustima ovamo-onamo, dok srećom nađe jedan krnjav zub, te se u njemu ustavi i prićuti.

Kad sijač uveče dođe kući, on poviče na snahe: „Dajdete, đeco, one moje zubne čačkalice, nešto me žulja u onome mome pokvarenom zubu”. Snahe donesu dva velika gvozdena ražnja, pa pošto on zine, podupre jedna s jedne, druga s druge strane dok Međedović iskoči iz zuba. Onda ga se sijač tek opomene, i rekne mu: „A žlje te sakrio! Umalo te nijesam prožderao!”

Iza toga, pošto večeraju i stanu se o svačemu razgovarati, zapita Međedović domaćina šta mu je bilo onome zubu te je onako mimo sve ostale pokvaren. A domaćin mu stane ovako pripovijedati:

„Jednom pođemo nas desetak su trideset konja u Dubrovnik po so. Idući tako nađemo jednu đevojku kod ovaca, pa nas zapita kuda ćemo, a mi joj kažemo da idemo u Dubrovnik po so, a ona reče: ‘Šta da se mučite tako daleko? Evo ima u mojoj pletivači nešto soli što je preteklo kad sam mrsila ovce, mislim da će vam svima biti dosta. I tako onđe pogodivši se s njome, ona skine s ruke svoju pletivaču, a mi s konja svoje vreće, pa puni i mjeri, dok napunimo vreće za sve trideset konja.

Pošto se onđe s njome namirimo, vratimo se natrag. Ovo bijaše u jesen, i vrijeme bješe dosta lijepo; ali jedan dan pred noć, kad bijasmo navrh Čemerna, nešto se naoblači pa okrene snijeg sa

sjeverom, da se pometemo i mi i konji. U tom se još na veću našu nesreću smrkne sasvijem, i tako tumarajući ovamo-onamo, dok jedan od nas srećom nabasa na jednu pećinu i poviče: 'Ovamote, braćo! Evo suhote!' Onda mi jedan po jedan onamo, dok svi uđemo i uvedemo sve tridesetoro konja, pa konje rastovarimo i naložimo vatru, te prenoćimo kao u kući.

Kad sutradan svane, a to imaš šta vidjeti: mi svi u jednoj ljudskoj glavi koja stajaše između nekakijeh vinograda. Dok se mi tome još čuđasmo i konje tovarismo, ne lezi vraže! eto ti pudara od onijeh vinograda, pa uzme onu glavu s nama te metne u praću, pa okrenuvši je nekoliko puta sebi iznad glave, baci je preko vinograda da plaši čvorke, i kad padnemo na jednome brdu, onda ja pokvarim ovaj zub".

I na čast vam laž.

~

Vuk Stefanović Karadžić je narodnu bajku Međedović zabeležio od pevača Tešana Podrugovića (umro oko 1820) koga je Vuk više cenio od svih svojih pevača. Od njega je Vuk zabeležio dvadesetak pesama i jednu od najneobičnijih i najboljih naših pripovedaka „Međedović“.

AŽDAJA I CAREV SIN

Bio jedan car pa imao tri sina. Jednom najstariji sin pođe u lov, pa kako iziđe iza grada, skoči zec iza grma a on za njim, te ovamo te onamo dok uteče zec u jednu rekavicu (vodenicu), a carev sin za njim, kad tamo, a to ne bio zec nego aždaja, pa dočeka careva sina te ga proždere. Kad posle toga prođe nekoliko dana a carev sin ne dolazi kuhi, stanu se čuditi šta bi to bilo da ga nema.

Onda pođe srednji sin u lov, pa kako iziđe iza grada, a zec skoči iza grma a carev sin za njim, te ovamo te onamo dok uteče zec u onu rekavicu, a carev sin za njim, kad tamo, a to ne bio zec nego aždaja, pa ga dočeka te proždere. Kad posle toga prođe nekoliko dana a carevi sinovi ne dolaze natrag nijedan, zabrine se sav dvor.

Onda i treći sin pođe u lov, ne bi li i braću našao. Kako iziđe iza grada, opet skoči zec iza grma, a carev sin za njim, te ovamo te onamo dok uteče zec u onu rekavicu. A carev sin ne htedne ići za njim, nego pođe da traži drugoga lova govoreći u sebi: *"Kad se vratim, naći ću ja tebe."*

Potom hodajući dugo po planini, ne nađe ništa, pa se onda vrati u onu rekavicu, kad tamo, ali u rekavici jedna baba. Carev sin joj nazove Boga: *"Pomozi bog, bako!"* A baba mu prihvati: *"Bog ti pomogao, sinko!"* Onda je zapita carev sin: *"Gde je, bako, moj zec?"* A ona mu odgovori: *"Moj sinko, nije ono zec, nego je ono*

aždaja. Toliki svet pomori i zatomi." Čujući to carev sin, malo se zabrine, pa reče babi: "Šta ćemo sad? Tu su valjda i moja dva brata propala." Baba mu odgovori: "Jesu bogme; ali nije fajde, nego, sinko, idi kući, dok nisi i ti za njima." Onda joj on reče: "Bako, znaš li šta je? Ja znam da si i ti rada da se oprostiš te napasti." A baba mu se uteče u reč: "O, moj sinko, kako ne bih! I mene je tako uhvatila, ali sad se nema kud." Onda on nastavi: "Slušaj dobro što ću ti kazati. Kad dođe aždaja, pitaj je kuda ide i gde je njezina snaga, pa sve ljubi ono mesto gde ti kaže da joj je snaga, kao od miline, dokle je iskušaj, pa ćeš mi posle kazati kad dođem."

Posle carev sin otide u dvor, a baba ostane u rekavici. Kad dođe aždaja, stane je baba pitati: *"Ta gde si zaboga? Kuda tako daleko ideš? Nikad nećeš da mi kažeš kuda ideš."* A aždaja joj odgovori: *"E, moja bako, daleko ja idem."* Onda joj se baba stane umiljavati: *"A zašto tako daleko ideš? Kaži mi gde je tvoja snaga. Ja da znam gde je tvoja snaga, ja ne znam šta bih radila od miline, sve bih ono mesto ljubila."* Na to se aždaja nasmeje pa joj reče: *"Onde je moja snaga u onom ognjištu."* Onda baba pritisne grliti i ljubiti ognjište, a aždaja kad to vidi, udari u smeh pa joj reče: *"Luda ženo, nije tu moja snaga. Moja je snaga u onom drvetu pred kućom."* Onda baba opet pritisne grliti i ljubiti drvo, a aždaja opet u smeh pa joj reče: *"Prođi se, luda ženo, nije tu moja snaga."* Onda baba zapita: *"Da gde je?"*

A aždaja stane kazivati: *"Moja je snaga daleko, ne možeš ti tamo otići. Čak u drugome carstvu kod careva grada ima jedno jezero, u*

onom jezeru ima jedna aždaja, a u aždaji vepar, a u vepru zec, a u zecu golub, a u golubu vrabac, u onome je vrapcu moja snaga." Baba kad to čuje, reče aždaji: "To je bogme daleko, to ja ne mogu ljubiti."

Sutradan kad aždaja otide iz rekavice, carev sin dođe k babi, pa mu baba kaže sve što je čula od aždaje. Onda on otide kući, pa se preruši: obuče pastirske haljine i uzme pastirski štap u ruke, te se načini pastir pa pođe u svet. Idući tako od sela do sela i od grada do grada najposle dođe u drugo carstvo i u carev grad, pod kojim je u jezeru bila aždaja. Došavši u onaj grad stane raspitivati kome treba pastir. Građani mu kažu da treba caru. Onda on upravo k caru.

Pošto ga prijave, pusti ga car preda se, pa ga zapita: *"Hoćeš li čuvati ovce?"* A on odgovori: *"Hoću, svetla kruno!"* Onda ga car primi i stane ga svetovati i učiti: *"Ima ovde jedno jezero, i pokraj jezera vrlo lepa paša, pa kako izjaviš ovce, one odmah idu onamo te se razvale oko jezera, ali koji god čoban tamo otide, onaj se više ne vraća natrag; zato, sinko, kažem ti, nedaj ovcama na volju kud one hoće, nego drži kuda ti hoćeš."* Carev sin zahvali caru, pa se opravi i izjavi ovce, i uzme sa sobom još dva hrta što mogu zeca u polju stići, i jednoga sokola što može svaku ticu uhvatiti, i ponese gajde. Kako on izjavi ovce, odmah ih pusti k jezeru, a ovce kako dođu na jezero, odmah se razvale oko jezera, a carev sin metne sokola na jednu kladu a hrte i gajde pod kladu, pa zasuče gaće i rukave te zagazi u jezero pa stane vikati: *"O, aždajo, o, aždajo, ta iziđi mi danas na mejdan da se ogledamo, ako žena nisi!"* Aždaja se odzove: *"Sad ću,*

carev sine, sad." Maločas, eto ti aždaje: velika je, strašna je, gadna je! Kako aždaja iziđe, uhvati se s njim popojaske, pa se ponesi letni dan do podne. A kad podne prigrjeje, onda reče aždaja: *"Ta pusti me, carev sine, da zamočim svoju pustu glavu u jezero, pa da te bacim u nebeske visine."* A carev joj sin odgovori: *"Bre, aždajo, ne kopaj trica; da je meni careva devojka da me poljubi u čelo, još bih te više bacio."* Aždaja se na to odmah otpusti od njega i otide u jezero. Kad bude pred večer, on se lepo umije i opravi, sokola metne na rame a hrte uza se a gajde pod pazuhu pa krene ovce i pođe u grad svirajući gajde. Kad dođe u grad, sav se grad slegne kao na čudo gde on dođe a pre nijedan čoban nije mogao doći s onoga jezera.

Sutradan carev sin opravi se opet, i pođe s ovcama upravo k jezeru. A car pošlje za njim dva konjanika da idu kradom da vide šta on radi, te se oni popnu na jednu visoku planinu otkuda će dobro videti. A čoban kako dođe, metne hrte i gajde pod kladu onu, a sokola na nju, pa zasuče gaće i rukave te zagazi u jezero pa poviče: *"O, aždajo, o, aždajo, iziđi mi na mejdan da se još ogledamo, ako žena nisi."* Aždaja mu se odzove: *"Sad ću, carev sine, sad."* Maločas, eto ti aždaje: velika je, strašna je, gadna je! Pa se uhvate popojaske te se ponesi letni dan do podne. A kad podne prigrjeje, onda reče aždaja: *"Ta pusti me, carev sine, da zamočim svoju pustu glavu u jezero, pa da te bacim u nebeske visine."* A carev joj sin odgovori: *"Bre, aždajo, ne kopaj trica; da je meni careva devojka da me poljubi u čelo, još bih te više bacio."* Aždaja se

na to odmah otpusti od njega i otide u jezero. Kad bude pred noć, carev sin krene ovce kao i pre, pa kući svirajući u gajde. Kad uđe u grad, sav se grad uskoleba i stane se čuditi gde čoban dolazi kući svako večer, što pre nijedan nije mogao. Ona dva konjika još su pre od carevoga sina bila došla u dvor i pripovedila caru sve po redu šta su čuli i videli. Sad kad car vide čobana gde se vrati kući, odmah dozove k sebi svoju kćer i kaže joj sve šta je i kako je.

"Nego," veli, "sutra da ideš s čobaninom na jezero, da ga poljubiš u čelo." Ona kad to čuje, brizne plakati i stane se moliti ocu: "Nigde nikoga nemaš do mene jedinu pa i za mene ne mariš da poginem." Tada je otac uzme sloboditi i hrabriti: "Ne boj se, kćeri moja, vidiš, mi promenismo tolike čobane, pa koji god iziđe na jezero, ni jedan se ne vrati, a on evo dva dana kako se s aždajom bori, pa mu ništa ne naudi. Ja se uzdam u boga da on može tu aždaju svladati, samo idi sutra s njime, e da bi nas oprostio te napasti što toliki svet pomori."

Kad ujutru beo dan osvanu, dan osvanu i sunce ogranu, usta čoban, usta i devojka, pa se staše opremati na jezero. Čobanin je veseo, veseliji nego igda, a devojka careva tužna, suze proliva, pa je čoban teši: *"Gospođo seko, ja te molim nemoj plakati, samo učini što rečem, kad bude vreme, ti pritrči i mene poljubi pa se ne boj."* Kad pođoše i kretoše ovce, čoban putem jednako veseo, svirau gajde veselo, a devojka ide pokraj njega pa jednako plače, a on ka što pusti dulac pa se okrene njojzi: *"Ne plači, zato, ne boj se ništa."* Kad dođu na jezero, ovce se odmah razvale oko jezera, a carev sin

metne sokola na kladu a hrte i gajde poda nju, pa zasuče gaće i rukave pa zagazi u vodu i poviče: *"O, aždajo, o, aždajo, iziđi mi na mejdan da se još ogledamo, ako žena nisi!"* Aždaja se odzove: *"Sad ću, carev sine, sad."* Maločas, eto ti aždaje, velika je, strašna je, gadna je! Kako iziđe, uhvate se popojaske pa se ponesi letni dan do podne. A kad podne prigreje, tada besedi aždaja: *"Ta pusti me, carev sine, da zamočim svoju pustu glavu u jezero, pa da te bacim u nebeske visine."* A carev joj sin odgovori: *"Bre, aždajo, ne kopaj trica; da je meni careva devojka da me poljubi u čelo, još bih te više bacio."* Kako on to reče, a careva devojka pritrči i poljubi ga u obraz, u oko i u čelo. Onda on mahne aždajom i baci je u nebeske visine, te aždaja kad padne na zemlju sva se na komade razbije, a kako se ona na komade razbije, skoči iz nje divlji vepar, pa nagne begati, a carev sin vikne na čobanske pse: *"Drži! Ne daj!"* A psi skoče te za njim, pa ga stignu, i odmah ga rastrgnu, ali iz vepra skoči zec, pa nagne preko polja, a carev sin pusti hrte: *"Drži! Ne daj!"* A hrti za zecom te ga uhvate i odmah rastrgnu, ali iz zeca poleti golub, a carev sin pusti sokola te soko uhvati goluba i donese carevome sinu u ruke. Carev sin uzme goluba te ga raspori, a to u golubu vrapac, a on drž vrapca. Kad uhvati vrapca, reče mu: *"Sad da mi kažeš gde su moja braća."* A vrapac mu odgovori: *"Hoću, samo mi nemoj ništa učiniti. Odmah iza grada tvojega oca ima jedna rekavica, i u onoj rekavici imaju tri šibljike; podseci one tri šibljike, pa udri njima po korenu; odmah će ce otvoriti gvozdена vrata od velikoga podruma, u onome podrumu ima toliko ljudi i starih i mladih, i bogatih i siromaha, i malih i velikih, i žena i devojaka, da možeš naseliti čitavo carstvo; onde su i tvoja braća."* Kad vrapac to sve iskaže,

carev ga sin odmah za vrat te udavi. Car glavom bijaše izišao i popeo se na onu planinu otkuda su oni konjanici gledali čobana, te i on gledao sve što je bilo. Pošto čoban tako dođe glave aždaji, počne se i suton hvatati, i on se lepo umije, uzme sokola na rame a hrte uza se, a gajde pod pazuhu, pa svirajući krene ovce i pođe dvoru carevu, a devojka pored njega još u strahu. Kad dođu u grad, sav se grad slegne kao na čudo. Car koji je sve njegovo junaštvo gledao s planine, dozove ga preda se pa mu da svoju kćer, te s mesta u crkvu pa ih venčaju i učine veselje za nedelju dana. Potom se carev sin kaže ko je on i otkud je, a car se onda i sav grad još većma obraduje, pa pošto carev sin navali da ide svojoj kući, car mu da mnoge pratioce i opravi ga na put.

Kad budu kod one rekavice, carev sin zaustavi sve pratioce pa uđe unutra te podseče one tri šibljike, i udari njima po korenu, a gvozdena se vrata odmah otvore, kad tamo, a to u podrumu svet božji. Onda carev sin zapovedi da svi izlaze jedan po jedan i da idu kud je kome drago, a on stane na vrata. Izlazeći tako jedan za drugim, eto ti i braće njegove; on se s njima zagrlji i izljubi. Kad već sav narod iziđe, zahvale mu što ih je popuštao i izbavio i otidu svaki svojoj kući. A on sa svojom braćom i mladom otide kući svome ocu, i onde je živeo i carovao do svoga veka.

DJEVOJKA BRŽA OD KONJA

Bila nekaka djevojka koja nije rođena od oca i majke, nego je načinile vile, od snijega izvađena iz jame bezdanja prema suncu Ilinskome, vjetar je oživio, rosa je podojila, a gora lišćem obukla i livada cvijećem nakitila i naresila.

Ona je bila bjelja od snijega, rumenija od ružice, sjajnija od sunca, da se take na svijetu rađalo nije niti će se rađati. Ona pusti glas po svijetu da će u taj i taj dan na tome i na tome mjestu biti trkija, pa koji je mladić na konju preteče da će biti njegova. Ovo se u malo dana razglasi po svemu svijet, te se prosaca skupi hiljade na konjima da ne znaš koji je od kojega bolji. I sam carev sin dođe na trku.

Djevojka stane na biljegu i svi prosci narede se na konjima a ona između njih bez konja nego na svojijem nogama, pa im onda reče: „Ja sam onamo postavila zlatnu jabuku, koji najpriđe do nje dođe i uzme je, ja ću biti njegova, a ako ja prva k njoj dođem i uzmem je priđe vas, znadite da ćete vi svi mrtvi na ono mjesto ostati, nego pazite dobro što činite.“

Konjanici svi se pogledaju i svaki se u sebe uzdaše da će zadobiti djevojku, pa rekoše između sebe: „Znamo odista da neće ona nijednome od nas na nogama odbjeći, nego neko od nas, a ko, togaj će Bog i sreća danas pomoći.“

Te tako kad đevojka rukom o ruku pljasnu, svi potekoše u jedan tren. Kad je bilo na po puta, bogme đevojka odvojila bješe, jer pusti nekaka mala krila ispod pazuha.

U to ukori jedan drugoga, te prionuše i obodoše konje, i pristigoše đevojku. Kad ona viđe, izvadi jednu dlaku iz glave, te baci i oni isti čas uzraste strašna gora da ne znadoše prosci đe će ni kuda će, no tamo- amo te za njom, a ona opet daleko im odvojila, a oni obodi konje i opet je stigoše.

A kad đevojka viđe zlu goru, pusti jednu suzu, dok - buknuše strašne rijeke, te se zamalo svi ne potopiše.

Za đevojkom niko više ne pristajaše do samoga careva sina, te on plij na konju te za njom, ali pošto viđe da mu je đevojka odmakla, zakle je tri puta imenom Božjim da stane i ona stade na onome mjestu na kojem se nađe.

Onda je on uhvati, te za se na konja vrže, i prepliva na suho, pa se uputi jednom planinom doma, ali kada dođe u najvisočiju planinu, obazre se - kad li mu đevojke nema.

TRI PRSTENA

Nekakav kralj zaprosi za svoga sina u drugoga kralja šcer, i pošlje mu knjigu ištući đevojku i uz knjigu obilježje na đevojku. Kad kralju knjiga dođe i vidi šta mu piše, on reče poslaniku: "Ja ti, prijatelju, ne mogu ništa odgovoriti, dok ne pitam đevojke." Po tom otišavši k svojoj kćeri kaže joj, kako je ta i ta kralj prosi za svoga sina i poslao prsten za obilježje, "nego" veli "šta ću mu odgovoriti?" A ona reče ocu: "Odgovori mu: ako mi ne donese tri prstena jedan od zvijezda, drugi od mjeseca a treći od sunca, ja ga neću."

Kralj kaže sve ovo poslaniku i pristavi: "Pozdravi svoga kralja, i zahvali mu od mene na pitanju i moli ga, da mu ne bude žao na odgovor moje samosione šcere, ali joj ne mogu ništa."

Poslanik se vrati i kaže svojem kralju, šta je i kako, a kralj se ražljuti i stane misliti, kako bi dobavio ova tri prstena, pa najposlije turi glas po svemu svijetu: ko mu dobavi ova tri prstena, da će mu dati polovinu kraljevine svoje ili blago nebrojeno. Ali sve zafajdu.

Najposlije kraljev sin padne u veliku žalost, i već šćaše od jada da se ubije, kad tumarivši onako zađe u nekaku planinu i nabasa na jednu babu, đe ukraj puta sjedi. On joj nazove pomoz' Bog, a ona mu prihvati: "Bog daj budi, nesretnji pa sretnji i presretnji sine!"

Kraljev sin kad ovo ču, on se začudi i upita je, šta će ovo reći, a ona odgovori: "Ti si bio propao, ali si naišao na ljekara, koji će te – ako Bog da – od te muke izbaviti." Tada on poče da joj kazuje, šta mu je,

a ona mu ne daje, nego zavika: "Dosta, dosta, ja znam što ti je, nego uzmi ovu travu što mi je u njedrima, te je u svoja njedra stavi; raščešljaj mi kose i pušti mi polovicu sprijed a polovicu niz pleći, pak do doveče ostani ovđen kod mene."

On je poslušao: uzme joj travu iz njedara i stavi u svoja njedra, pa rasplete joj kosu koja pade po dolini sva crna kao ugalj, samo đeđe koja sijeda.

A kad bi ispred večera, reče baba kraljevu sinu: "Prvu zvijezdu kad ugledaš, izvadi tu travu iz njedara i reci: daj mi Bože prsten."

On tako i učini, i tek što izreče što mu je rekla, zvijezda se uzigra, te predanj prsten pade i u njemu ona ista zvijezda.

Potom reče mu baba, da pazi kad iziđe iza gore mjesec, pa da isto učini. I on učini, i prsten mu pade i u njemu mjesec.

A kad bi u jutru prije sunca, reče mu baba: "Pazi dobro, kad uspomalja sunce, pa kad pomoli, gledaj ga kroz moje kose, dokle sasvijem iziđe, i tri puta reci: "Pretvori mi Bože od ove kose prsten kao sunce!"

Te on tako učini, i tek što treći put zavika, provrže mu se od onijeh kosa prsten sjajan kao sunce.

Pošto kraljev sin ovako dobavi sva tri prstena, upita babu: "Šta sam ti dužan?"

A ona mu odgovori: "Ništa drugo, nego doklen si živ, da se za moju dušu Bogu moliš, jer ću ja do malo dana umrijeti, i da ne kazuješ nikome."

Potom joj kraljev sin zahvali i u ruku je poljubi, i s njom se oprostio, i došavši doma kaže sve svojem ocu, a on s onijem prstenima pošalje k đevojci, i ona pođe za nj i s njime se po zakonu vjenča.

VILINA GORA

Imao nekakav bogati čovjek jedinca sina, pa othranivši ga do oružja pošalje ga po svijetu da teče, ali ne teče da aspri steče nego da steče pameti, i da vidi idući po svijetu kako se trudno živi i kako se valja mučiti da se ovoga kratkoga vijeka pošteno živi, i dade mu nekoliko aspri što će mu dosta za put biti.

Kad ga opremi, mnoge mu stvari preporuči a najviše da čuva novac, pak ga s blagoslovom otpusti. Idući ovaj mladić po svijetu dođe u nekakav grad gdje vidi da jednoga čovjeka vode na vješalo.

On se začudi pak pritrčavši zapita šta je skrivio ovi siromah čovjek te ga na smrt osudiše, a neki mu odgovori: "Ovaj je čovjek dužan mnogima, i ne imajući otkuda da sve svakome isplati, po zakonima ovoga mjesta zaslužio je smrt."

On čuvši ovo zapita sudnike: "Gospodo! Je li moguće da ja toga čovjeka od smrti otkupim, i da platim što je dužan?" Oni mu odgovore: "Zašto ne? Plati toliko i toliko pa evo ti čovjeka da od njega činiš što hoćeš." On izvadi sve ono novaca što imaše pa najposlije sve haljine do košulje, i kad namiri koliko je trebalo, sudnici mu dadoše čovjeka, te on s njim po svijetu proseći od vrata do vrata. Jednu večer ležeći zajedno ova dvojica, reče otkupljenik: "Meni se dodijalo već ovako živjeti, a još mi je žalost viša tebe gledajući đe s mene stradaš, nego hajdemo u vilinu goru, tamo ćemo naći jednu moju posestrimu i ona će nam kazati način kako ćemo se obojica obogatiti."

Mladić pristane na ovo i upute se k vilinoj gori sve stranputicama nekijem, kalauzeći otkupljenik a mladić sustopice za njim, dok tako dođu u nekaku goru, kojoj vrh do mjeseca dotičaše, a listovi joj zlatni bjehu a stabla srebrna, a usred nje viđaše se veliki plam i dim od ognja. Mladić videći to prepadne se i upita svoga druga: "Šta je ovo? Kakovo je ovo čudo." A on mu odgovori: "Ne boj se, ovo je sve moje posestrime i njezine matere, pa i naše, samo teke znadi da se mi dvojica ne možemo njima na jedan put iznenada javiti, nego ja otidoh k njima da im se javim i da im kažem da smo došli k njima da s njima živimo, a ti me pričekaj ovđen pod ono drijevo, te je od suhoga zlata a perja su mu biserna; ma pazi, bez velikoga svoga čuda nemoj pisnuti riječi jedne doklen se vratim opet k tebe, jer je ovo drvo sviju vila, ispod njega se kupe ljeti te na đerđeve vezu, pak ako kakva mladića opaze u ovu goru u oni čas očima ga zatrave i u kaku god hoće živinu obrnu."

Ovo izrekavši nestade ga kao da ga zemlja proždrije. Mladić stojeći onđe dosadi mu se čekati te počne tam amo kroz goru šetati se dok nabasa na nekakvo kolo krilatijeh đevojaka, pa se prikri da ih gleda i sluša kako pjevaju, ali njegovom nesrećom opazi ga kolovođica te ga očima zatravi i u oni čas ostade nijem i slijep.

Tada se prepade te od straha i velike žalosti stade vikati i plakati, dok evo ti odnekud doleće na krilima predanj oni čovjek, uhvati ga za ruku i reče: "Ne boj se, što ti je?" A on mu rukama pokaže da je oslijepio i onijemio. Tada oni čovjek kad to viđe, izvadi iza pasa nekaku malu zlatnu sviralicu, pa se pripe na jedno drvo i poče u nju zvižđeti, dok evo ti sa sviju strana vila i vilenika, ovoga čovjeka braće i sestara, pobratima i posestrima, toliko da im broja ne bješe, te počeše po gori brata nekake ljekovite trave, pa dadoše mladiću

da pije, a drugom mu opet namazaše oči, te u oni isti čas steče vid očinji i razgovor deset puta ljepši i bolji nego li je prijed imao.

Potom ga primiše u svoje društvo, i oženiše ga, te steče silno blago i ima lijep porod.

Ali kad već ostari, pokaja se gospodu Bogu, povrati se svome domu, i jedva živa zateče svoga roditelja, te se s njim oprostila i ukopa ga, te do smrti živje kao pravi hrišćanin, ali opet doklen je gođ živio svakoga je ljeta po jedan put u onu goru hodio te se s družinom sastajao i pozdravljao.

STOJŠA I MLADEN

Bio jedan car pa imao tri kćeri, i jednako ih držao u potaji da nisu nikad na polje izlazile. Kad narastu za udaju, pusti ih otac prvi put u kolo. Ali tek što se uhvate u kolo, dune nekakav vihar i sve tri odnese. Car se prepadne kad vidi da ih nestade, pa brže pošlje sluge na sve strane da ih traže, a pošto se sluge vrate i kažu da ih nigde nisu mogle naći, car se razboli i od žalosti umre.

Iza cara ostane carica trudna, i kad dode vreme da se breme ima, ona rodi muško čedo, i nadene mu ime Stojša. Kad Stojša malo poodraste, on nastane junak da je malo onakih bilo. Kad mu bude osamnaest; godina, zapita mater svoju: "Za Boga, majko, kako ti nisi više dece rodila do samo mene?"

A ona uzdahne i zaplače se, ali mu ne smedne kazati da je imala tri kćeri pa da ih je nestalo, bojeći se da ne bi Stojša tumario u svet da ih traži; i tako da ne bi i njega izgubila. Ali on kad vidi majku gde plače, navali još većma i stane je zaklinjati da mu kaže što je. Onda mu mata pripovedi sve po redu kako je imala tri kćeri kao tri ruže, i kako ih je nestalo, i kako su ih tražili uzalud na sve strane.

Stojša kad sasluša mater svoju, reče joj: "Nemoj plakati, majko. Idem ja da ih tražim." Mati kad to čuje, udari se rukama u prsi: "Kuku mene kukavici! zar da majka ostane i bez sina!" pa ga stane odvrćati i moliti da ne ide, kazujući mu kako je to bilo davno i Bog zna jesu li već i žive. Ali se on nije dao odvratiti, nego joj reče: "Kaži mi, kad je moj otac bio car, gde mu je oružje što je pasao, gde li mu je konj što ga je jahao."

Onda mati videći da se Stojša okaniti neće, reče mu da mu je otac kad je video toliku žalost, pustio konja u ergelu a oružje na tavan bacio. Stojša odmah nađe na tavanu oružje sve prašno i zardalo, ali ga on lepo očisti i uredi te sine kao novo kovano; pa onda otide u ergelu i nađe očina konja, pa ga dovede kući i uvede u podrume i stane ga hraniti i timariti, te za mesec dana opravi se konj kao kaka tica, a i onako je bio krilat i zmajevit.

Kad se Stojša već spremi da ide, reče materi: "Imaš li, majko, kakav znak od mojih sestara da ponese: ako da Bog te ih nađem, da bi mi verovala da sam im brat?" Mati mu plačući odgovori: "Ima, hrano moja, tri marame što su one svojim rukama vezle," pa mu iznese marame i da. Onda on poljubi majku u ruku, pa usedne na konja i otide u svet da traži svoje sestre.

Idući tako po svetu dugo vremena, dođe jedan put pod jedan veliki grad. Pred onim gradom bila je jedna česma s koje je sav grad nosio vodu. Stojša kad dođe na onu česmu, napije se vode pa legne malo u hlad da se odmori pokrivši se po licu jednom od one tri marame da ga muhe ne bi klale. U tome dođe jedna gospa po vodu i opazi Stojšu kraj česme u hladu. Kako opazi njega i maramu, a ona uzdahne, po tom točeći vodu jednako je u nj gledala, i pošto natoči vodu nikako nije mogla da se odande otrgne nego je sve u nj gledala. Stojša to opazi pa je zapita: "Što je, snaho, što me tako glediš? Ili davno nisi videla čoveka ili se u što upoznaješ?"

A ona mu odgovori: "Brate, poznajem u tebe maramu što sam je svojom rukom vezla." Onda Stojša ustane pa je zapita otkuda je i koga je roda, a ona mu kaže da je carska kći iz toga i iz toga grada i da su bile njih tri sestre pa ih vihar odneo sve tri.

Kad to čuje Stojša odmah joj se pokaže: "Ja sam tvoj brat. Možeš li se setiti da je mati bila trudna kad je vas vihor odneo?" A ona se odmah seti i brizne plakati pa njemu oko vrata: "Slatki brate! Mi smo sve tri u zmajevskim rukama. Ima njih tri brata zmaja, oni su nas odneli pa nas drže svaki u svome dvoru." Onda se uzmu za ruke, pa u zmajev dvor; u dvoru sestra brata lepo dočeka i ugosti, a kad bude pred noć, ona mu reče: "Brate, sad će doći ljutit zmaj ognjeviti, sve vatra iz njega sila, rada bih te zakloniti da te ona sila ne opali, hodi sakrij se." A Stojša joj odgovori: "Sestro moja, kaži ti meni šta je njegov obrok." Onda ga sestra odvede u drugu sobu, kad tamo, ali vo pečen, pećka hleba i akov vina," eto to mu je obrok" reče sestra, a Stojša kad to vidi, prekrsti noge pa sve opucka do mrve, pa onda skoči na noge i reče: "Aha, sestro, da bijaše još!" Kad Stojša tako večera, reče mu sestra: "Sad će zmaj baciti buzdovan pred kuću da se zna da ide kući." Tek što ona to reče, a buzdovan zauji više kuće, a Stojša brže istrči pred kuću pa mu ne dadne ni na zemlju pasti nego ga dočeka u ruke pa ga zavitla preko zmaja čak na drugi hatar.

Kad zmaj to vidi, začudi se: "Kakva to sila goni od mojega dvora!" pa se vrati natrag i uzme buzdovan pa s njim kući. Kad dođe pred dvor, iziđe careva kći predanj, a on se prodere na nju: "Ko ti je u dvoru?" A ona mu odgovori: "Moj brat". Zmaj je opet zapita: "A šta je došao?" A ona mu odgovori: "Došao da me vidi." Onda zmaj srdito reče: "Bre nije on došao da te vidi, nego da te vodi." Čujući Stojša iz dvora ovaj razgovor izide i on pred zmaja, a zmaj kako ga vidi stisne se na njega, a Stojša ga dočeka te se uhvate u koštac pa se ponesi. Jedan put Stojša obori zmaja i pripuši ga, pa mu reče: "Šta ćeš sad?" A zmaj mu odgovori: "Da si ti meni pod kolenima kao ja tebi, ja bih znao šta bih." A Stojša mu reče: "Ja tebi neću ništa," pa ga pusti.

Onda ga zmaj uzme za ruku, pa ga uvede u dvor i učini veselje za nedelju dana. Kad prođe nedelja dana, zapita Stojša zmaja za druga dva zeta, zmaja ognjevita, i zmaj ga uputi kuda će ići dok ne nađe grad, gde su dvori drugoga zmaja, a onde reče mu da će čuti za trećega.

Posle toga opravi se Stojša na put, oprostio se sa sestrom i zetom, pa podođe k drugome zmaju. Tako putujući dođe pod jedan grad, i pred gradom nađe jednu česmu, s koje je sav grad vodu nosio. Stojša se onde napije vode pa legne malo u hlad da se odmori pokrivši se po licu jednom od one tri marame da ga muhe ne bi klale. Malo vreme postoji, al' eto ti jedne gospe po vodu; kako ugleda Stojšu i maramu, a ona uzdahne, po tom točeći vodu jednako je u nj gledala, i pošto natoči vodu, nikako nije mogla da se otkine odande nego je sve u nj gledala. Stojša to opazi pa je zapita: "Što je, snaho, što me tako glediš? Ili davno nisi videla čoveka ili se u što upoznaješ?" A ona mu odgovori: "Brate, poznajem u tebe maramu što sam je svojom rukom vezla." Onda Stojša skoči na noge pa joj se odmah pokaže da je njezin brat, i pripovedi joj kako je bio i u druge sestre.

A ona kad vidi brata, brizne plakati, pa njemu oko vrata. Posle se uzmu za ruke pa u zmajev dvor; u dvoru sestra brata lepo dočeka i ugosti, a kad bude pred noć, ona mu reče: "Brate, sad će doći ljutit zmaj ognjeviti, sve vatra iz njega sipa, rada bih te zakloniti da te onom silom ne opali, hodi sakrij se." A Stojša joj odgovori: "Sestro moja, kaži ti meni šta je njegov obrok?" Ona ga onda odvede u drugu sobu, kad tamo, a to dva vola pečena, dve pećke hleba i dva akova vina, "eto to mu je obrok" reče sestra Stojši, a on kad to vidi, prekrsti noge pa sve opucka do mrve, pa onda skoči na noge i reče: "Aha, sestro, da bijaše još!"

Kad Stojša tako večera, reče mu sestra: "Sad će pasti buzdovan pred kuću čak iz drugoga hatara, da se zna da ide zmaj." Tek što ona to reče, a buzdovan zauji više kuće, a Stojša brže istrči pred kuću pa mu ne dadne ni na zemlju pasti, nego ga dočeka u ruke pa zavitla njim čak na treći hatar. Zmaj kad to vidi, začudi se: "Kakva to sila goni od mogega dvora!" pa se vrati natrag i uzme buzdovan pa s njim kući. Kad dode pred kuću, iziđe careva kći predanj, a on se prodere na nju: "Ko ti je u kući?" A ona mu odgovori: "Moj brat." Zmaj je opet zapita: "A šta je došao?" A ona odgovori: "Došao da me vidi." Onda zmaj srdito rece: "Nije on došao da te vidi, nego da te vodi."

Čujući Stojša iz dvora ovaj razgovor, iziđe i on pred zmaja, a zmaj kako ga vidi, stisne se na njega, a Stojša ga dočeka pa se uhvate u koštac te se ponesi. Najposle Stojša obori zmaja i pripuši ga, pa mu rece: "Šta ćeš sad?" A zmaj mu odgovori: "Da si ti meni pod kolenima kao što sam ja tebi, ja bih znao šta bih radio " A Stojša mu reče: "Ja tebi neću ništa", pa ga pusti, a zmaj ga onda uzme za ruku pa s njim u dvor, te se stanu veseliti za nedelju dana.

Kad prođe nedelja dana, zapita Stojša zmaja i za trećega zeta, i zmaj ga uputi kud će ići dok ne nađe grad gde su dvori i trećega zeta. Posle toga opravi se Stojša na put, oprostila se sa sestrom i zetom, pa pode da traži trećega zmaja. Idući tako dugo vremena, dođe opet pod jedan grad i pred gradom nađe jednu česmu, s koje je sav grad vodu nosio. Stojša se onde napije vode pa legne u hlad da se malo odmori pokrivši se po licu jednom od one tri marame da ga muhe ne bi klale. Malo vremena za tim prođe, al eto ti jedne gospe po vodu. Kako ugleda Stojšu i maramu, a ona uzdahne, po tom točeci vodu jednako je unj gledala, i pošto natoči vodu, nikako nije mogla da se otkine odande nego je sve unj gledala. Stojša to opazi pak je

zapita: "Što je, snaho, što me tako glediš? Ili davno nisi videla čoveka, ili se u što upoznaješ?" A ona mu odgovori: "Brate, poznajem u tebe maramu što sam je svojom rukom vezla."

Stojša kad to čuje, skoči na noge, pa joj se odmah pokaže da je njezin brat, i pripovedi joj kako je već bio u drugih sestara.

Ona kad vidi brata, brizne plakati pa njemu oko vrata.

Posle se uzmu za ruke pa u dvor. U dvoru sestra brata lepo dočeka i ugosti, a kad bude pred noć, onda mu reče: "Brate, sad će doći ljutit zmaj ognjeviti, sve vatra iz njega sipa, rada bih te zakloniti, da te onom silom ne opali, hodi sakrij se." A Stojša joj odgovori: "Sestro moja, kaži ti meni šta je njegov obrok." Ona ga onda odvede u drugu sobu; kad tamo, a to tri vola pečena, tri pečke hleba i tri akova vina, "eto to mu je obrok" reče sestra Stojši, a on kad to vidi, prekrsti noge pa sve opucka do mrve, pa onda skoči na noge i reče: "Aha, sestro, da bijaše još!"

Kad Stojša tako večera, reče mu sestra: "Sad će pasti buzdovan pred kuću čak iz trećega hatara, to je znak da ide zmaj." Tek što ona to reče, a buzdovan zauji više kuće, a Stojša brže istrči pred kuću pa mu ne dadne ni na zemlju pasti, nego ga dočeka u ruke pa zavitla njim čak na četvrti hatar. Kad zmaj to vidi, začudi se: "Kakva to sila goni od mogega dvora!" Pa se vrati natrag i uzme buzdovan pa s njim kući. Kad dode pred dvor, iziđe careva kći predanj, a on se prodere na nju: "Ko ti je u dvoru?" A ona mu odgovori: "Moj brat." Zmaj je opet zapita: "A šta je došao?" A ona mu odgovori: "Došao da me vidi." Onda zmaj srdito rece: "Nije on došao da te vidi, nego da te vodi."

Čujući Stojša iz dvora ovaj razgovor, iziđe i on pred zmaja, a zmaj kako ga opazi, stisne se na njega, a Stojša ga dočeka te se uhvate u koštac pa se ponesi. Jedan put Stojša obori zmaja i pripuši na zemlju, pa mu reče: "Šta ćeš sad?" A zmaj mu odgovori: "Da si ti pod mojim kolenima kao ja što sam pod tvojim, ja bih znao šta bih radio."

Onda mu Stojša reče: "Ja tebi neću ništa," pa ga pusti. Onda ga zmaj uzme za ruku pa ga uvede u dvor i stanu se veseliti za nedelju dana. Jedan put iziđu u šetnju, i šegajući se opazi Stojša u avliji jednu veliku jazbinu – otišla pod zemlju, pa onda reče: "A šta je to, zete? Kako možeš u svome dvoru trpeti toliku propast? Za što to ne zaroniš?" Zmaj mu odgovori: "E moj šura, ne mogu ti od sramote ni kazati šta je to. Ima ovamo jedan zmajevski car, pa s nama često ima rat, i sad skoro imamo rok da se udarimo; pa kad se god pobijemo, svu nas trojicu nadbije, i što uteče u ovu jazbinu ono ostane." Onda mu reče Stojša: "Hajde zete, da udarimo na nj, dok sam i ja ovde da vam pomognem, eda bismo ga kako satrli."

A zmaj odgovori: "Ja ne smem nipošto pre roka." Kad Stojša vidi da oni ne smeju da udare, onda se on sam digne da traži cara zmajevskoga. Pošto jedva jedan put napita, dode pred dvore i opazi navrh dvora zeca gde stoji. Onda zapita dvorane šta onaj zec navrh dvora radi. A dvorani mu odgovore: "Da se ko nade da skine onoga zeca, zec bi se sam zaklao, sam oderao, sam isekao, sam pristavio, pa se sam skuvao; ali to ne sme niko učiniti za svoju glavu." Stojša kad to čuje, on uzleti na konju pa skine zeca, a zec se sam odmah zakolje, sam se odere, sam iseče i sam se pristavi k vatri. Onda Stojša iziđe na zmajev čardak pa legne u hlad, a dvorani kad vide šta učini, stanu mu govoriti da beži: "Beži, junače, kud te dvoje oči vode, dok nije došao zmaj, jer ćeš zlo proći ako te zateče."

A Stojša im odgovori: "Šta ja marim za vašega zmaja, neka dođe nek se najede zeca." Kad malo čas, eto ti zmaja; kako dođe odmah opazi da zeca nema pa poviče na dvorane: "Ko je to uradio?" A oni mu kažu: "Došao jedan delija te skinuo zeca, i eno ga gore na čardaku." Onda im zmaj reče: "Idite i kažite mu nek mi ide iz dvora, jer ako mu dođem, neće mu ni kost s košcu ostati." Dvorani iziđu na čardak k Stojši pa mu kažu šta veli zmaj, a Stojša se oseče na njih: "Idite kažite zmaju, ako mu je žao zeca, neka mi iziđe na mejdan." Kad oni to kažu zmaju, a zmaj cikne, sve vatra sipa iz njega, pa poleti s na čardak, a Stojša ga dočeka, pa se ponesi: niti se Stojša daje oboriti, niti može zmaja da obori; najposle reče Stojša zmaju: "Kako ti je ime?" A zmaj mu odgovori: "Moje je ime Mladen." Onda mu Stojša rekne: "I ja sam najmlađi u oca i majke;" pa se onda puste i zbrate, i tvrdu veru dadu jedan drugome da će bratinski živeti.

Posle nekoga vremena reče Stojša zmaju: "Šta čekaš one zmajeve što beže u onu jazbinu? Hajde ti da mi udarimo na njih i prije roka." Zmajevski car pristane, i tako podu njih dvojica, da udare na zmajeve. Kad ona tri brata zmaja čuju da se Stojša udružio i zbratio sa zmajevskim carem, i da sad obadvojica idu na njih, oni se uplaše pa skupe silnu vojsku, te izidu s vojskom preda njih, a ovi udare na celu vojsku, i sve razbiju i rasteraju, samo ona tri zmaja uteku u onu jazbinu. Onda ova dvojica brže vuci slamu, pa guraj u onu jazbinu, pa onda zapale, i tako sva tri zmaja onde propadnu.

Posle toga Stojša opravi sve tri sestre, i krene sve blago iza sva tri zmaja, a zmaju pobratimu ostavi njihove dvore i svu njihovu državu, pa se digne sa svojim sestrama u svoje carstvo, i sretno dodu k materi, pa mu mati preda carstvo, te je carovao do svoga veka.

ZMIJA MLADOŽENJA

Bila jedna sirota žena koja nije imala od srca poroda pak se molila Bogu da joj da da zatrudni makar zmiju rodila. Bog joj da, te zatrudni, i kad dođe vreme, rodi zmiju. Zmija kako se rodi od majke odmah uteče u travu i nestane je. Sirota žena jednako je žalila za zmijom i plakala gde joj Bog ispuni želju te rodi, pa joj porod pobeže neznano ni kud je ni kako je. Kad tako prođe dvadeset godina onda zmija dođe i progovori materi: "Ja sam ova tvoja zmijica što si me rodila pa sam od tebe u travu pobegla; sad sam, majko, došla k tebi da mi prosiš u cara devojkicu te da me ženiš."

Mati se obraduje iznajpre kad vidi svoj porod, ali se odmah zabrine kako bi smela ona za zmiju i u svojoj sirotinji prositi u cara devojkicu! A zmija joj opet reče: "Idi mati, ne premišljaj ništa, jer znaš da su svakoj devojkici vrata otvorena; a ako ti je baš car ne da, neće ti glave uzeti. Makar ti šta car kazao, kad se vratiš ne osvrći se dok našoj kući ne dođeš."

Na to se ona skloni pa pođe k paru. Kad dođe u carev dvor, sluge je ne htenu odmah pustiti pred cara, a ona se stane moliti i tako je jedva puste. Kad iziđe pred cara, reče mu: "Svetli care! Eto tvoje sablje, a evo moje glave. Ja nisam dugo vreme imala od srca poroda, pak sam se molila Bogu da mi da da zatrudnim makar zmiju rodila, i on mi da te zatrudnim, a kad dođe vreme, rodi se zmija, i kako se rodi, pobegne u travu i nestane je. Sad pošto je prošlo dvadeset godina, zmija dođe k meni i posla me k tebi da prosim u tebe za nju devojkicu."

Car se na to nasmeja pa joj reče: "Daću ja za tvoga sina devojkú, ako načini ćupriju od moga dvora do svoga od bisera i dragoga kamenja."

Onda se mati vrati kući ne obzirući se, i kako je išla od careva dvora, sve se za njom ćuprija gradila od bisera i dragoga kamenja do pred njezinu kuću. Kad mati kaže zmiji šta joj je car rekao, onda joj ona opet rekne: "Idi mati sad da vidiš hoće li mi car dati devojkú, tak šta ti god odgovori, kad se vratiš, opet se ne osvrći do naše kuće."

Mati se opet podigne, i kad iziđe pred cara, zapita ga, da li će joj sad za sina dati devojkú, a car joj odgovori: "Ako tvoj sin načini dvore bolje od mojih, daću mu devojkú."

Onda se mati vrati kući i idući putem nije se osvrtala, a kad dođe svojoj kući, a to mesto njezine kuće dvori bolji od carevih. Kad mati kaže zmiji šta je car rekao, onda joj zmija opet rekne: "Idi mati da vidiš hoće li mi car sad dati devojkú pa šta car rekao da rekao, kad od njega pođeš ne osvrći se do naše kuće."

Kad mati dođe pred cara ona mu kaže da su u njena sina dvori bolji od carevih i zapita ga hoće li joj već dati devojkú, a car joj odgovori: "Ako tvoj sin uzima u svome dvoru svašta bolje nego što je u mome, daću mu devojkú." Onda mati pođe kući, i idući nije se osvrtala, a kad dođe kući, ali u njenoj kući triput bolje nego u carevom dvoru: sve zlatni jeleni, košute, tice, kvočke, pilići, zecovi, sve zlatno. Kad mati kaže zmiji šta je car rekao, zmija joj rekne: "Idi mati opet caru, te ga pitaj hoće li mi sad dati devojkú."

Kad mati otide k caru i kaže mu da u dvoru njena sina ima svašta bolje nego u njegovu, onda car rekne svojoj kćeri: "Kćeri moja! Tebi

sad valja poći za ovu zmijicu, jer on svašta ima bolje od nas." Tako zmijica skupi svatove i odvede carevu kćer te se venča s njome.

Posle nekoga vremena zmijina žena zatrudni. Onda je stane pitati mati, stanu je pitati sestre i svi njezini: "Kako ti sa zmijom ostade trudna?" A ona se nije htela izdati, nego je sve govorila: "Tako mi je Bog dao te sam trudna ostala." Najposle uzme je svekrva pitati: "Snaho moja, kako je to? Kako ti sa zmijom spavaš?" Ona se onda izda svekrvi govoreći: "Mati moja! On nije zmija, već je on momak da lepšega nema. Svako večer on izlazi iz one zmijinje košulje, a ujutru se opet u nju zavlači." Kad mati zmijina to čuje, vrlo se obraduje i zaželi videti svoga sina kad iziđe iz zmijinje košulje, pa zapita snahu kako bi ga mogla videti, a snaha joj reče: "Kad pođemo legati, ja ću izvaditi ključ iz vrata, pa kad se stane skidati, onda ćeš ga videti kroz rupu."

Kad mati tako vidi svoga sina, onda stane misliti kako bi učinila da on onaki ostane do veka. Jednom reče snasi svojoj: "Hajde, snaho, da mi njegov svlak izgorimo: ja ću užariti peć i u vatru ga baciti neka izgori." A snaha joj odgovori:

"Bojim se, majko, da mu što ne bude." A mati reče: "Neće njemu biti ništa, nego kako ga vrućina obuzme, a ti uzmi hladne vode pa ga pomalo polivaj dok svlak ne izgori." I tako se dogovore, te mati užari peć, pa kad u večer iziđe momak iz zmijinje kože i legne spavati, one nekako ukradu onaj svlak pa ga bace u peć. Kako svlak stane goreti, odmah njega stane vrućina obuzimati, a one ga sve vodom polivaj i tako ostane živ. A kad ga popusti vrućina i prene se od sna, on oseti smrad od svlaka, pa skoči na noge i poviče: "Šta uradiste da od Boga nađete? Kuda ću ovaki?"

A mati i žena salete ga: "Pa bolje da si taki, i bolje da si među ljudima. " I tako ga jedva utišaju. Kad to čuje tast njegov, odmah mu još za svoga života preda carstvo, i tako on postane car, te je carovao sretno do svoga veka.

DJEVOJKA CARA NADRMUDRILA

Jedan siromah življaše u jednoj pećini i nemaše ništa do jednu šćer, koja bijaše mnogo mudra i iđaše svuda u prošnju, pa i oca svoga učaše kako će prositi i pametno govoriti. Dođe jednom siromah k caru da mu štogođ udijeli; car ga upita okle je i ko ga je naučno mudro govoriti. Ovi mu odgovori okle je i kako ga je šćer naučila. „A šćer tvoja od koga se naučila?” upita car, a siromah odgovori: „Bog je nju umudrio i naša jedna siromaština.” Ta da mu car dade trideset jaja i reče mu: „Ponesi ovo tvojoj šćeri i reci joj neka mi iz tih jaja izleže pilad, pak ću je dobro darovati, ako li pak ne izleže, hoću te staviti na muke.”

Siromah otide plaćući u pećinu i kaže sve šćeri. Ona pozna da su jaja varena, i reče odu da pođe počiniti a da će se ona za sve brinuti. Otac je poslušao i otide spavati, a ona dohvati pinjatu i stavi na vatru punu vode i boba, pa kad svari bob, zovne ujutro oca i reče mu da uzme ralo i volove pak da ide orati pokraj puta kuda će pasati car, i reče mu: „Kad vidiš cara, uzmi bob pak sij, i viči: „haj volovi, pomози Bože da rodi vareni bob.”” Kad te car zapita kako može roditi vareni bob, a ti reci: kao i iz varenijeh jaja izleći se pilad.”

Siromah poslušao šćer pa otide te stane orati; kad ugleda cara đe ide, on stane vikati: „Haj volovi, pomози Bože da rodi vareni bob.” Čuvši car ove riječi, stane na putu i reče siromahu: „Siromaše, kako može roditi vareni bob?” A on mu odgovori: „Čestiti care, kao i iz varenijeh jaja izleći se pilad.”

Stavi se car odmah da ga je šćer naučila, pa zapovjedi slugama te ga uhvate i dovedu predanj, pa mu onda pruži povjesmo lana govoreći: „Uzmi to, i od toga imaš učiniti guminu i jedra sva što je od potrebe za jedan brod; ako li ne, izgubićeš glavu.”

Ovi siromah s velikijem strahom uzme povjesmo i plaćući otide doma i kaže sve svojoj šćeri. Šćer ga pošlje da spava obećavajući da će ona sve to učiniti. Sjutradan uzme mali komad drveta, pak probudi oca i reče mu: „Na ti ovo drvo i ponesi ga caru neka mi od njega napravi kuđelju i vreteno i stative i ostalo što treba, pak ću ja njemu kapraviti sve što naređuje.”

Siromah poslušā šćer i kaže caru sve kao što ga je ona naučila. Car čuvši ovo začudi se i stane misliti šta će činiti, pa onda dohvati jednu malu čašicu i reče mu: „Uzmi ovu čašicu i ponesi tvojoj šćeri neka mi njom preseka more da ostane polje.” Siromah poslušā i plaćući ponese šćeri onu čašicu i kaže joj sve što je car rekao. Djevojka mu reče da ostavi do sutra i da će ona sve učiniti. A sutradan zove oca i da mu litru stupe i reče: „Ponesi ovo caru i reci mu neka ovijem zatisne sve izvore i sva jezera, pak ću ja presecati more.” Siromah otide i ovako caru reče.

Car videći da je djevojka mnogo mudrija od njega, zapovjedi mu da je dovede pred njega; a kad je dovede i oboje se poklone pred njim, onda je car zapita: „Pogodi, djevojko, šta se može najdalje čuti?” Djevojka odgovori: „Čestiti care, najdalje se može čuti grom i laž.”

Tada se car dohvati za bradu i obrnuvši se svojoj gospodi zapita ih: „Pogodite koliko valja moja brada?” Kad jedni stanu

govoriti ovoliko drugi onoliko, onda djevojka odgovori svijema da nijesu pogodili, pak reče: „Careva brada valja koliko tri kiše ljetne.”

Car se začudi pa reče: „Djevojka je najbolje pogodila.” Pa je onda zapita hoće li biti njegova žena, i da drukčije ne može biti nego tako. Djevojka se pokloni i reče: „Čestiti care! kako ti hoćeš neka bude, samo molim da mi napišeš na karti svojom rukom, ako bi se kadgod na me rasrdio i mene od sebe očerao, da sam gospođa uzeti iz tvoga dvora ono što mi je najmilije.”

Car joj ovo odobri i potpiše. Pošto pasa nekoliko vremena, car se na nju razljuti i reče joj: „Neću te više za ženu, nego hajde iz moga dvora kud znaš.” Carica mu odgovori: „Svijetli care, poslušaću, samo me pusti da prenoćim a sutra ću poći.”

Car joj dopusti da prenoći, onda carica kad su bili pri večeri pomiješa mu u vino ra-kiju i neka mirisna bilja, i nudeći ga da pije govoraše mu: „Pij care veselo, jer ćemo se sutra rastati, i vjeruj mi da ću biti veselija nego kad sam se s tobom sastala.” Car se opjani i zaspi, a carica spravi karocu i ponese cara u kamenu pećinu. Kad se car u pećini probudi i vidi gde je, poviče: „Ko me ovde donese?” A carica mu odgovori: „Ja sam te donijela.” Car je upita: „Zašto si ti to od mene učinila? Da li ti nijesam rekao da više nijesi moja žena?” Onda mu ona izvadiši onu kartu reče: „Istina je, čestiti care, da si mi to kazao, ali pogledaj što si na ovoj karti potpisao: što mi bude najmilije u tvojemu domu da ponesem sobom kad od tebe pođem.” Car videći to, poljubi je i povrate se opet u carski dvor.

ČUDOTVORNI NOŽ

Nekakav mladić učini kletvu da se neće oženiti drugom no carevom djevojkom, te jedan dan stopice krene u cara i zaprosi djevojku. Car ne smijući mu reći da mu je ne da, reče mu: "Dobro sinko, daću ti djevojku, ali najdalje do osam dana da mi dobaviš konja jednoga neukoćena bijela bez biljege, drugoga nejahana crljena s crnom glavom, i trećega nepotkivana crna s bijelom glavom i bijelijem nogama i da ih mene daruješ, a mojoj carici onoliko blaga koliko bi mogli ovi tri konja dočerati; a ako ovo ne dobaviš, tvoja djevojka neće biti."

Mladić kad to ču, nagna se na svakojake misli, pak najposlije zahvali caru na djevojci i pođe s Bogom natrag kako je i došao.

Srećom, kad se on s carem razgovarao, sve je slušala careva šćer i virjela mladića, koji joj se ljepši učini od ikakva na ovome svijetu čoeća, te ona u ta čas napiše knjigu poslanicu te je pošlje za njim po jednoj najvjernijoj sluzi, u kojoj mu piše da sutra u jutro rano kradom do nje dođe, i da inako ne učini ako želi da nju uzme za ženu. Kad knjigu opremi, onu istu noć ukrade ocu iz potaje jedan čudotvorni nož, pa s njime sutradan u jutro u susret onome mladiću, koji bješe pošao kako mu je ona pisala.

Teke se sastanu, uhvate jedno drugo za ruku dok se poznadu i jedno drugom dokaže da se ljube, i zakunu se da ih ne će drugo ništa razdvojiti vako crna zemlja.

Tada careva šćer reče mu: "Evo ti ovoga konja ispod mene, na nj uzjaši te brzo u vilenu goru put istoka, i kad dođeš na jednu trorogu

glavicu, obrni se s desne na lijevu dok upaziš jednu bisernu livadu i po njoj pasu svakojaki konji, te odaberi onaka tri konja kakva ti je moj otac narekao, ali ako bi se prepali, a ti izvadi ovaj nož i put sunca okreni da se obasja livada, onda će ti svi konji sami doći i kao jagnjad padnuti pred tobom, te ćeš ih tako pohvatati i sa sobom dovesti. Kad konje pohvataš, pogledaj oko sebe dok ugledaš jedan ćepariz nasred one livade, korijen mu je mjeden, grane srebrne a perja zlatna; pođi k njemu i udri nožnicom od noža u korijen, i otvoriće ti se silnovite i od svake siže aspre, te uzmi i natovari one tri konja i s njima ovamo bježi, te ćeš tako mojega oca cara smiriti i mene će ti on pokloniti."

Čuvši mladić ovo oveseli se, te uzjaše na onoga djevojčina konja i zađene za pas onaj čudotvorni nož pa uprav k onoj gori uputi se, i kad dođe na onu glavicu, ugleda livadu i po livadi konja svakojakijeh; kad siđe u livadu, konji se počnu plašiti, a on izvadi nož i okrenu put sunca, te sinu da se sva livada zasja kao na gori sunce kad ogrije, i evo ti od svakuda svakojakijeh konja k njemu, i kako koji dolazi, tako na prva koljena pred njim pada, a on počne birati i izabere onaka tri kakva mu je car naručio. Kad konje izabere, onda stane te tamo amo pogleda i vidi nasred livade oni ćepariz, te on k njemu, kucne nožnicom od onoga noža u korijen, dok šta ćeš videti? Otvore se i počnu se prosipati iz korijena silne aspre; onda on napuni vreće i natovari na one tri konja, pa k caru.

Kad dođe pred cara i kad car vidi konje i aspre, začudi se i već mu inako nije moglo biti, nego mu obeća šćer za ženu, upita ga kakvu će prćiju i koliko će prćije tražiti, a on mu odgovori: "Čestiti care! djevojku tvoju šćer za glavno, a tvoj nož čudotvorni za dobit." I ovo mu oboje car daruje, te on doma natrag s djevojkom i nožem pjevajući.

ZLATORUNI OVAN

Srpska verzija grčkog mita *Zlatno runo* (Vuk Karadžić, 1853.)

Bio jedan lovac, pa kad jednom otide u lov u planinu, iziđe preda nj ovan sa zlatnom vunom. Lovac, kad ga opazi, potegne iz puške da ga ubije, a ovan se zatrči te njega pre rogovima ubije. Lovac padne na mesto mrtav, i društvo njegovo kad ga posle nađe, ne znajući ko ga je ubio, odnese ga kući i ukopa. Posle toga žena ovoga lovca obesi njegovu pušku o klin. Kad joj se sin opaše snagom, on zaište od matere onu pušku da ide s njom u lov, a mati mu je ne htedne dati govoreći: „Nipošto, sinko! Otac je tvoj poginuo s tom puškom, pa hoćeš i tebi glave da dođe?”

Jednom on ukrade pušku i otide u lov. Kad dođe u šumu, onaj ovan sa zlatnom vunom iziđe i preda nj, pa mu reče: „Tvoga sam oca ubio, pa ću i tebe.” A on se uplaši, pa rekne: „Pomozi Bože!”, i nategne pušku i ubije ovna. Sad se obraduje gde je ubio zlatoruna ovna, što ga u carstvu nema, pa zdere kožu s njega i odnese kući.

Malo-pomalo, pročuje se to do cara, i car zapovedi da mu se donese ta koža da vidi kakvih još zverova ima u njegovom carstvu. Kad onaj momak odnese kožu i caru pokaže, car mu reče: „Išti šta hoćeš da ti dam za tu kožu.” A on mu odgovori: „Neću je prodati nipošto.”

U onoga cara bio je doglavnik stric onoga momka, pa svome sinovcu nije bio prijatelj, već zlotvor. On reče caru: „Kad on neće tu

kožu tebi da da, gledaj da mu skrhamo vrat, zapovedi mu da učini što ne može biti." I tako nauči cara te dozove momče i reče mu da posadi vinograd i da za sedam dana donese s njega nova vina.

Momče, kad to čuje, stane plakati i moliti se da on to ne može učiniti, niti to može biti; a car mu opet reče: „Ako za sedam dana to ne uradiš, nije na tebi glave." On onda plačući otide kući i kaže materi šta je i kako je, a mati, kad čuje, odgovori mu: „Jesam li ti kazala, sinko, da će tebi ona puška doći glave kao i ocu tvome."

Plačući tako momče i misleći šta će raditi i kuda će, da bi ga nestalo, iziđe iza sela i podobro se od njega udalji. Kad najedanput jedno devojčce iziđe preda nj i zapita ga: „Zašto, brate, plačeš?" A on joj srdito odgovori: „Idi s Bogom, kad mi pomoći ne možeš", i pođe dalje, a devojčce pristane za njim i stane ga moliti da joj kaže, „može biti", veli, „da ću ti pomoći". Onda on stane pa joj reče: „Kazaću ti, ali sam Bog da mi pomogne, drugi mi niko ne može pomoći", i pripovedi joj sve šta ga je snašlo i šta mu je car zapovedio. Ona, kad ga sasluša, reče mu: „Ne boj se, brate, nego idi i išti u cara na kom će mestu da bude vinograd, pa neka ti išpartaju, a ti uzmi torbu i u nju struk bosiljka, pa idi na ono mesto i lezi te spavaj, a za sedam dana imaćeš grožđa zrela."

On se na to vrati kući i kaže materi kao od muke kako se s devojčcetom našao i šta mu je kazalo. A mati, kad čuje, reče mu: „Idi, sinko, idi ogledaj, ionako si propao." Onda on otide k caru i zaište mesto za vinograd i da mu se išparta đe će biti brazde. Car mu da sve i učini kako je iskao; a on uzme torbu o rame i u nju struk bosiljka, pa neveseo legne onde spavati.

Kad ujutru ustane, a to vinograd posađen; drugo jutro listao, do sedam dana bilo već grožđe zrelo u njemu, a to je bilo vreme kad nigde nema grožđa. On nabere grožđa, izmulja i odnese caru slatka vina i u marami grožđa. Kad car to vidi, vrlo se začudi, i svi u dvoru.

Onda stric onoga momka reče caru: „Sad ćemo mu zapovediti drugo što zaista neće moći učiniti." Pa nauči cara te dozove ono momče i reče mu: „Od viljevskih zuba da mi načiniš dvor." On kad to čuje, otide kući plačući i pripovedi materi šta mu je sad car zapovedio, i reče joj: „Ovo, majko, niti može biti, niti ja mogu svršiti." A mati mu odgovori: „Idi, sinko, opet iza sela, ne bi li te Bog namerio na onu devojčicu." On iziđe iza sela, i kad dođe na ono isto mesto gde je pre onu devojku našao, ona iziđe opet preda nj pa mu reče: „Opet si, brate, neveseo i plačan." A on joj se stane tužiti šta mu je sad zapovedeno.

Ona, kad ga sasluša, reče mu: „Lako će biti i to; nego idi k caru i išti lađu i u njoj trista akova vina i trista akova rakije, i uz to još dvadeset dunđera, pa kad dođeš na lađi tu i tu između dve planine, zagradi vodu što je onde, pa uspi u nju sve vino i rakiju. Viljevi će onamo doći da piju vodu, pa će se opiti i popadati, a dunđeri onda neka im sve zube izrežu, pa ih nosi na ono mesto gde car hoće da mu se grad sagradi, pa lezi te spavaj, a za sedam dana biće grad gotov."

Onda se on vrati kući i pripovedi materi kako je bio opet s devojkom i šta mu je ona kazala. A mati mu opet reče: „Idi, sinko, ne bi li Bog dao da ti opet pomogne." On otide k caru i izište sve, pa

onda otide i svrši kako mu je devojka kazala: viljevi dođu te se opiju i popadaju, a dunderi im iseku zube i donesu na ono mesto še će se grad zidati; on uveče metne u torbu struk bosiljka, pa otide onamo i legne spavati, i tako za sedam dana bude grad gotov.

Kad car vidi gotov grad, vrlo se udivi, pa reče stricu onoga deteta, svome doglavniku: „E, sad šta da mu radim? Ovo nije čovek, Bog zna šta je." A on mu odgovori: „Još jedno da mu zapovediš pa ako i to svrši, zaista je nešto više od čoveka." I tako opet nagovori cara, te dozove momče i reče mu: „Sad još da mi dovedeš carsku devojku iz drugoga carstva iz toga i iz toga grada. Ako mi je ne dovedeš, na tebi nema glave." Momče, kad to čuje, otide materi svojoj i kaže joj šta je car zapovedio, a ona mu reče: „Idi, sinko, traži opet onu devojku, ne bi li Bog dao da te opet izbavi." On otide iza sela i nađe onu devojku, pa joj pripovedi šta mu je opet zapovedeno.

Devojka, kad ga sasluša, reče mu: „Idi išti u cara galiju, i u njoj da se načini dvadeset dućana, i u svakome dućanu da bude trg od druge ruke, sve bolji od boljega; i išti da se izberu najlepši momci, pa neka ih lepo obuku i nameste za kalfe, u svaki dućan po jedan. Pa ćeš onda ti poći na toj galiji i srešćeš, prvo i prvo, čoveka a on nosi živu orlušinu, pa ga pitaj hoće li je prodati; on će kazati da hoće, a ti mu podaj što god zaište. Posle ćeš sresti drugoga gde nosi šarana u čunu, sve su mu zlatne kraljušti, i toga šarana kupi pošto-poto. Trećega ćeš sresti a on nosi živa goluba, i za goluba podaj što god zaište. Od orla ćeš iz repa iščupati jedno pero, od šarana krljušt, a od goluba iz levoga krila jedno pero, pa ćeš ih pustiti sve.

Kad otideš u drugo carstvo pod onaj grad, a ti otvori sve dućane i naredi neka svaki momak pred svojim dućanom stoji. Onda će doći svi građani i gledaće trg i diviće se, a devojke koje dođu po vodu, govoriće po gradu: „Govore ljudi: otkako je ovoga grada, još ovake galije nije bilo ni ovaka trga.“

To će začuti i careva devojka, pa će se iskati u oca da je pusti da i ona vidi. Kad ona dođe sa svojim drugaricama u galiju, ti je vodi sve iz dućana u dućan, i iznosi trg svakojaki preda nju, sve lepši i lepši, i sve je zabavljaj dok se malo posumrači, pa kad se posumrači, a ti kreni galiju u taj će mah pasti tama da se ništa ne vidi. U devojke će biti tica na ramenu što je uvek kod sebe ima, pa kad vidi da lađa ide, ona će pustiti onu ticu s ramena svoga da obznani u dvoru šta je i kako je. A ti onda zapali perce od orla, te će ti orao odmah doći, a ti mu kaži neka uhvati ticu, i orao će je uhvatiti.

Posle će devojka baciti jedan kamičak u vodu, te će galija odmah stati, a ti onda uzmi krljušt od šarana i zapali je, i šaran će ti odmah doći, a ti mu kaži da nađe i proguta onaj kamičak, šaran će ga naći i progutati, a galija će odmah poći.

Posle ćete dugo putovati na miru, pa ćete najposle doći između dve planine: onda će se galija okameniti i veliki ćete strah pretrpeti, i devojka će te terati da joj doneseš žive vode, a ti onda od goluba perce zapali, i golub će ti odmah doći, a ti mu podaj staklence i on će ti doneti žive vode; potom će se odmah galija krenuti i stići ćeš sretno kući s carskom devojkom."

Pošto momče sasluša devojkku, otide kući i kaže materi sve, pa onda otide k caru i zaište sve što mu je trebalo; car mu nije mogao odreći, nego mu da, i tako se on krene s galijom. Putujući tako, svrši na putu sve kao što mu je rečeno, i dođe pod onaj grad u drugome carstvu, i kao što mu je devojka kazala, on učini sve, dočepa se carske kćeri i sretno s njome krene natrag. U gradu car i njegov doglavnik s carevih pendžera ugledaju galiju izdaleka gde ide, pak reče doglavnik caru: „Sad ga pogubi kako iziđe iz galije, drukčije mu ne možeš dosaditi.”

Kad galija već stane u kraj, onda stanu izlaziti na breg svi redom, najpre devojka sa svojim drugaricama, pa onda momci, a najposle on, a car namesti dželata te, kako se pomoli iz galije, odseče mu glavu. Car je mislio onu carsku kćer za sebe uzeti, te kako ona iziđe iz galije, on priskoči k njoj te je stane milovati, a ona se okrene od njega pa reče: „Kamo onaj što se trudio za mene?” A kad vidi da mu je glava odsečena, odmah uzme živu vodu, te ga prelije i stavi glavu, i on opet oživi kao i bio. Kad car i njegov doglavnik opaze da je on oživeo, reče doglavnik caru: „Taj će sad još više znati nego što je znao, jer je bio i mrtav pa opet oživeo.”

Car zaželi doznati da li se zaista više zna kad se nanovo proživi, pa zapovedi da i njemu odseku glavu, i da ga devojka živom vodom proživi. Pošto caru odseku glavu, carska kći ne htedne ni da zna za njega, nego odmah napiše ocu knjigu i kaže sve kako je bilo i da ona hoće da pođe za ono momče, a otac njezin otpiše da narod primi ono momče za cara; ako li neće, da će on dignuti krajinu na njih.

Narod odmah prizna da je pravo da on uzme carevu kćer i da caruje. I tako ono momče oženi se carevom devojkom i postane car, a ostali momci što su s njim išli i žene se onim devojkama što su bile pored carske kćeri i postanu velika gospoda.

TRI JEGULJE

Bijaše jedan ribar, koji jednom za tri dana zasobice ništa drugo ne mogaše uhvatiti u mrežu nego samo po jednu jegulju. Uhvativši treći dan treću jegulju, najedi se i reče: "Vrag uzeo i ovako ribarenje, kad se ništa drugo ne uhvati nego po jedna jegulja."

U to jedna od one tri jegulje progovori i reče mu: "Nemoj tako, jedan čoveče, proklinjati; ti ne znaš šta si uhvatio; ti si uhvatio za se veliku sreću, nego zakolji jednu od nas tri i prekini na četvero, pa jedan komad daj ženi da izije, drugi kučki, treći kobili, a četvrti usadi više kuće: onda će ti roditi žena dva blizanca sina, kučka okotiti dva psa, kobila oždrijebiti dva ata, a više kuće izniknuće ti dvije sablje zlatne."

Poslušaj ribar jegulju i učini sve kako mu je ona rekla, i sve mu se ovo dogodi prve godine: rodi mu žena dva blizanca, kučka dva hrta, kobila dva ata, a više kuće mu izniknu dvije sablje.

Kad mu sinovi prispiju u neka doba godina, jedan od njih dva reče ocu: "Tata! Vidim da si ti čovek siromah i da nas ne možeš hraniti, nego ja ću uzeti jednoga konja, jednoga psa i jednu sablju pa odoh po svijetu: mlad sam, zelen sam, pa de mi glava tu mi hrana."

Rekavši ovo ocu obrne se k bratu govoreći: "Brate s Bogom! Ja pođoh glavom po svijetu, čuvaj kuću i radi o koristi, oca poštuj; i evo ti ova bočica punana vode, drži je pri sebi, a kad vidiš da ti se voda u njoj zamuti, znadi onda da sam ti poginuo."

Ovo izreče te otlen svoj put. Hodajući po svijetu dođe u nekakav veliki grad i šetajući kroza nj upazi ga careva šćer, i u nj se smrtno zaljubi i reče ocu caru da ga zove u kuću, te je on poslušao. Kada ovi mladić uljeze u carski dvor, i devojka kade ga dobro sagleda i upazi sablju, psa i konja da je sve mimo i šta na svjetu lijepo, još se većma zaljubi i ocu reče: "Tata! Ja hoću vjenčati ovoga mladića." Na ovo car pristane, a ni mladiću ne bi žao, te je stvar pogođena: vjenčaju se po zakonu. Jedno večer stojeći on sa ženom svojom na prozoru, ugleda ne daleko od kuće nekaku veliku goru de sva u velikome plamenu plamti, pa upita ženu šta je ono, a ona mu odgovori: "Ne pitaj me, gospodaru! Ono je čudovita gora, što preko dan sijeva a po noći gori, i kogod k njoj pođe da vidi što je, ostane u oni trem mutav i na ono mjesto urečen."

On nje ne slušajući uzjaše na svoga konja, pripaše svoju sablju i povede svoga psa, te put ove gore. Kad dođe u goru, upazi jednu babu de sjedi na jednom kamenu stancu, i drži u jednoj ruci štap, a u drugoj nekakvu travu. Tek što babu vidi, upita je što je ova gora ovaka, a ona mu reče da pristupi naprijed pak će znati. On pristupi i baba ga uvede u nekaku avliju ograđenu kostima junačkijem, a po avliji toliki ljudi mutavi i urečeni stoje. Tek pošto u ovu avliju uđe, ostade i on i konj mu i pas mutav i okameni se na onome mjestu de se našao. U taj isti tren zamuti se bratu mu bočica vode, te on javi ocu i majci da je njegov brat a njihov sin mrtav, i da ga ide tražiti; te on od mjesta do mjesta, od grada do grada, dok nanese ga sreća u onaj isti grad i pred carev dvor.

Kada ga car ugleda, uhvati muštuluk šćeri govoreći joj: "Evo ti muža!" Ona istrči, i videći devera koji bijaše isto kao brat, kao da si jabuku razrezao po polovini, a videći istoga konja, istoga psa, istu sablju, pritrče oboje i car i šćer k njemu i počnu ga ljubiti i u kuću voditi misleći car da mu je zet a šćer mu da joj je muž.

Ovi đetić začudi se ovoj njihovoj ljubavi, dosjeti se da su ga uzeli na mjesto brata, te se i on stane pokazivati kao da je njezin muž i carev zet. Kad je bilo k večeru, podu lijegati, i žena ga kao muža zovne s njome da leže, no on tek što leže, izvadi sablju i stavi je između sebe i nje. Ona mu se začudi šta mu je, a on joj reče da mu se razbio san, pak se dignu, stane na prozor, pa onu čudesnu goru kad vidi, upita je: "Ma ženo moja! Kaži mi što ona gora gori." Ona mu odgovori: "Za Boga, da li ti nijesam još onu večer kazala kakva je gora." "Kako kakva je?" upita je on opet, a ona mu odgovori: "Da ko god onamo pođe, ostane mutav i urečen, pak sam se bila prepala da nijesi po čeg onamo pošao." Čuvši on to, dosjeti se jadu, te jedva dočeka doklen mu dan dođe. Kad svanu, on uzjaše na svoga konja, pripaše sablju i povede psa pa se uputi k onoj gori, te kad opazi onu babu, izvadi sablju i nasrne s konjem, a nadržka psa, ne govoreći ni riječi. Baba se prepadne i poviče da je ne posiječe.

"Brata mi na dvor!" poviče on. Onda mu baba dovede brata i povrati mu govor i dušu. Kad se braća videše i za zdravlje raspitaše, krenu put doma. U putu reče brat koji bijaše urečen: "Ah brate za Boga, daj da se povratimo i da izbavimo one ljude koji su zatravljeni kao što sam i ja bio."

Te tako i urade: povrate se i uhvate babu, te joj otmu onu travu i počnu mazati one ljude dok svi govoriti i micati se počeše. Kad tako svi koji su onde zatravljeni bili ožive, ubiju onu babu, te ova dva brata k carevoj kući a ostali svaki svojoj; i laž čuo, laž kazao, i Bog mi te veselio!

LISICA SE OSVETILA VUKU

Jedna lisica umijesi od zemlje kolače, i ispekavši ih namaže ih medom, pak onda tijekom kolačima dođe k tučarima i zaište jedno tuče u njih, a ona njima da da medenijeh kolača. Tučari joj ne šćenu dati tučeta, nego joj kažu da ide k svinjarima, da će joj oni dati prase. Onda ona otide k svinjarima i zaište u njih jedno prase, a ona njima da da medenijeh kolača. Svinjari joj ne šćenu dati praseta, nego je pošlju ka govedarima, da će joj oni dati tele.

Onda ona otide ka govedarima i zaište u njih jedno tele, a ona njima da da medenijeh kolača. Govedari joj ne šćenu dati teleta, nego je oprave ka konjušarima, da će joj oni dati ždrijebe. Onda ona dođe i ka konjušarima, pa zaište i u njih da bi joj dali jedno ždrijebe za medene kolačiće. Konjušari joj dadu jedno ždrijebe, a ona njima kolače, ali im dobro prikriči da nipošto ne lome kolača dok ona ne prijeđe preko onog brda.

Oni je poslušaju, ali kad poslije prelome i zagrizu, vide da su kolači od zemlje i da ih je lisica prevarila, pak onda odmah za njom u poćeru, ali ona bijaše već daleko umakla na svojoj dobiti, te se oni vrata prazni i umorni natrag.

Lisica došavši svojoj kući metne ždrijebe u košaru, i stane ga timariti: svaki dan mu je donosila travice zelene i vodice studene, ali kad bi god polazila po travu i po vodu, svagda bi prikričila ždrebetu da pazi na njezin glas i na njezine riječi: "Kobo, kobilice! otvori mi vrata: nosim ti studene vodice i zelene travice", pa ni na kakav drugi glas da ne otvora vrata na košari.

Jednom dođe vuk koji je više puta slušao kako lisica ždrebetu viče da otvori vrata, pa stane i on svojim krupnijem glasom vikati: "Kobo, kobilice! otvori mi vrata: nosim ti studene vodice i zelene travice." Ali ždrijebe pozna da to nije onaj tanki glas lisičin, pa mu ne šće otvoriti, a vuk kad to vidi, sakrije se za sjek od košare. Malo vremena za tijem postoji, al' eto ti lisice s vodom i sa travom. Kako dođe pred košaru stane po običaju na vratima tanko govoriti: "Kobo, kobilice! otvori mi vrata: nosim ti studene vodice i zelene travice. Ždrijebe poznavši glas njezin odmah joj otvori, pak stane pripovijedati kako je neko dolazio i govorio kao i ona da mu otvori vrata, ali krupnijem glasom, i kako ono nije šćelo otvoriti.

Onda lisica reče: "Ne otvaraj nipošto na krupan glas, već na vrlo tanak." Sjutradan kad lisica opet otide po vodu i travu, dođe vuk koji je za sjekom slušao sav njihov razgovor, pa se stisne što je većma mogao i počne vrlo tankijem glasom: "Kobo, kobilice! otvori mi vrata: nosim ti studene vodice i zelene travice."

Jadno ždrijebe prevari se pa otvori vrata, a vuk njega za vrat te ga uvali i svega pojede, samo glavu i rep ostavi, pa onda otide a vrata se na košari za njim zatvore kao što su i bila.

Kad poslije dođe lisica, po običaju stane zvati: "Kobo, kobilice! otvori mi vrata: nosim ti studene vodice i zelene travice." Ali niti se ko javlja niti vrata otvora. Onda ona proviri kroz brvna i kad opazi u košari samo glavu i rep od ždrebeta, odmah se svome jadu dosjeti, te obije vrata i stave ridati i naricati nad mrtvom glavom ždrebetom, a najposlije od teške tuge i žalosti otide pa se umrtvi na putu.

Malo za tijem udari onuda jedan čoek s kolima, i našavši lisicu na putu digno je i baci u kola misleći kad dođe kući da je odere. Ovaj je čovek imao u kolima u torbi tri sirca. Lisica koja se bila utajala, digno se polako pak izvuče sva tri sirca iz torbe, pa pobjegne s njima. Kad podobro umakne, a ona pojede dva sirca odmah, a treći natakne na vrat, pa onda pođe dalje.

Idući tako sukobi se s vukom, koji joj je ždrijebe ubio, a vuk kad vidi u nje sirac zapita je otkuda joj, a ona mu odgovori da je izlokala iz vode. "A đe je ta voda?" zapita opet vuk, a lisica mu reče: "Hodi, ja ću ti pokazati." To bijaše oko ponoći o uštapu, i nebo bijaše vedro.

Lisica dovede vuka na jednu vodu, i pokazavši mu u vodi mjesec, reče: "Eno vidiš koliki je sirac u vodi, nego loči, pa ćeš ga izlokati kao i ja svoj što sam izlokala." Onda siromah vuk loči, loči, dok mu trgne voda nazad. Lisica mu onda jamu zatisne, pa mu reče: "Loči, vujo, sad ćeš izlokati."

A vuk siromah opet loči, loči, dok mu voda trgne i na uši. Lisica mu zatisne č uši, pa mu opet reče: "Loči, vujo, sad ćeš izlokati." A vuk siromah opet loči, loči, dok mu trgne voda na nos i na usta. Onda mu lisica zatisne i nos i usta, pa uzjaše na nj i reče da je bolesna i da ne može ići, već da je on nosi. Jadni vuk počne je nositi, a ona otegne pjevati; "Boln zdravu nosi, boln zdravu nosi."

I kad je ona ovo jednako ponavljala, zapita je vuk: "Šta ti, teto, govoriš?" A ona mu kaže: "Ništa, vujo, buncam." Pa opet udesi: "Boln zdravu nosi, boln zdravu nosi;" i tako jednako do pred jednu kuću u kojoj su bili svatovi. Čujući svatovi što lisica govori, iziđu pred kuću i počnu hvaliti njezinu pjesmu, a ona im kaže da bi i bolje pjevala da ih hoće pustiti u kuću a za tijem i na tavan.

Svatovi ih puste. Pošto vuk s teškom mukom iznese lisicu na tavan, koji je bio od ljese, ona onda otvori sve jame vuku, i izlije se sva voda iz njega te polije dolje svatove. Svatovi polete na tavan, lisica skoči s tavana i uteče, a jasnoga vuka svega isprebijaju.

Kad se poslije sastanu vuk i lisica, zapita jedno drugo kako uteče; vuk odgovori da je sav isprebijan i da je jedva utekao; tako i lisica reče.

Sad lisica pozove vuka da preskakuju preko jedne stožine sijenske, koja je onđe blizu bila. Vuk je i to poslušao naopako po sebe.

Pošto nekoliko puta preskoče, reče lisica vuku da dobro ne preskakuje, da preveć na stranu skače, a ne upravo iznad stožine. Onda on pođe da preskoči upravo iznad stožine, te se na nju nabode.

Lisica videći to obeseli se vrlo i reče vuku: "Miči, vujo, miči, sad ćeš saći."

A vuk mičući dočera do dna stožine; onda ga ona ostavi sveteći mu se: „Odavno ja oko tebe derem opanke; jer si ti moje ždrijebe ubio."

SADRŽAJ:

BAŠ-ČELIK	3
ČARDAK NI NA NEBU NI NA ZEMLJI . . .	26
NEMUŠTI JEZIK	29
ZLATNA JABUKA I DEVET PAUNICA . . .	34
U CARA TROJANA KOZIJE UŠI	46
MEĐEDOVIĆ	49
AŽDAJA I CAREV SIN	55
DJEVOJKA BRŽA OD KONJA . . .	62
TRI PRSTENA	64
VILINA GORA	67
STOJŠA I MLADEN	70
ZMIJA MLADOŽENJA	78
DJEVOJKA CARA NADMUDRILA . . .	82
ČUDOTVORNI NOŽ	85
ZLATORUNI OVAN, srpska verzija grčkog mita <i>Zlatno runo</i> (Vuk Karadžić, 1853.)	87
TRI JEGULJE	94

LISICA SE OSVETILA VUKU . . . 98

Sadržaj 102

Izbor narodnih bajki i pripovedaka: Bistrooki

www.balasevic.in.rs

Kolorizacija naslovne fotografije Vuka S. Karadžića:

Bistrooki

Narodne bajke i priče sakupio i objavio:

Vuk Stefanović Karadžić (1787– 1864)